

Linköpings universitet
Grundskolläraryrket, 1-7

Christina Hermansson

Nazism och rasism

- vad säger styrdokumentet och hur arbetar lärare för att förebygga problemen?

Examensarbete 10 poäng

LIU-ITLG-EX--00/25 --SE

Handledare:
Anne Nilsson,
Institutionen för
tillämpad lärarkunskap

	Avdelning, Institution Division, Department Institutionen för tillämpad lärarkunskap 581 83 LINKÖPING	Datum Date 000403
---	--	------------------------------------

Språk Language ☒ Svenska/Swedish ☒ Engelska/English _____	Rapporttyp Report category ☐ Licentiatavhandling ☒ Examensarbete ☐ C-uppsats ☐ D-uppsats ☐ Övrig rapport _____	ISBN ISRN LIU-ITL-EX-00/25-SE Serietitel och serienummer ISSN Title of series, numbering _____
--	--	--

URL för elektronisk version

Titel Title Nazism och rasism – vad säger styrdokumentet och hur arbetar lärare för att förebygga problemen? Nazism and racism – what is stated in legislation and how do teachers work to prevent problems? Författare Author Christina Hermansson
--

Sammanfattning Abstract Nazismen och rasismen har blivit allt mer tydligare i dagens samhälle. Hur kan vi inom skolan arbeta för att stoppa dess framfart? Syftet med mitt arbete är att se hur skolorna tolkar och omsätter styrdokumentens riktlinjer angående rasism och nazism. Jag vill också undersöka hur nazisterna går till väga när de rekryterar barn/ungdomar och vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för deras rekrytering. Genom litteraturstudier och en enkätundersökning har jag kommit fram till att det krävs betydligt mer engagemang och kunskap hos lärare för att kunna förebygga rasism och nazism. Jag hoppas att skolorna i framtiden arbetar mer aktivt och följer de riktlinjer som finns i styrdokumentet för att motverka rasism och nazism.

Nyckelord Keyword Nazism, Rasism, Styrdokument, Barns attityd, Handlingsplan, Beredskapsplan, Symboler

Innehåll

1. Inledning	1
2. Bakgrund	1
2.1 Syfte	2
3. Metod	3
4. Litteraturgenomgång	5
4.1 Vad bör vara med i skolans handlingsplan och beredskapsplan mot rasism och nazism?	8
4.2 Hur går nazisterna till väga när de rekryterar?	10
4.3 Varför går människor med i nazistiska och rasistiska rörelser?	11
4.4 Vit maktmusik	12
4.5 Symboler	13
5. Resultat	15
5.1 Presentation	15
5.2 Vad säger styrdokumentet (Lpo-94, kommunala skolplanen och lokala arbetsplanen) om rasism och nazism?	17
5.3 Har ni problem med nazism och rasism på skolan/ i kommunen? Hur har det visat sig? Vet föräldrarna om det och hur har de meddelats?	19
5.4 Känner du till hur nazisterna sprider sitt budskap, hur de gör när de rekryterar barn och ungdomar och vet du vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för deras budskap?	20
5.5 Hur jobbar du på skolan för att förebygga rasism och nazism och vad har du för mål med det?	22
5.6 Vilket material använder du dig av och känner du till några andra?	24
5.7 Har du fått gå någon fortbildning för att få veta hur du ska göra?	25
5.8 Vid vilken ålder tycker du att det är mest lämpligt att börja ”förebygga”, varför just den åldern?	26
5.9 Samarbetar ni med t.ex. polisen och föräldrar? Hur? Varför? Varför inte?	27
5.10 Finns det någon åtgärdsplan på skolan?	28

6. Diskussion	29
6.1 Metoddiskussion	35
6.2 Slutdiskussion	35
7. Referensförteckning	36
Bilaga 1, Enkät	
Bilaga 2, Vit maktmusik	
Bilaga 3, Symboler	

1. Inledning

”Om vi håller upp nazismen som en spegel för oss, ser vi våra egna drag förstörade, men just därför så avslöjande. Antisemitismen är inte det väsentliga i nazismen. Det väsentliga är läran om att den starke ska härska över den svaga, och att den svaga är föraktlig emedan han låter sig behärras” (Ofstad,1979,s.11).

Det är skrämmande att dessa attityder fortfarande lever kvar bland oss människor idag, när vi vet vilken hemsk historia, Förintelsen, som ligger till grund för denna ideologi. Nazisternas mål var att bekämpa det ”mindervärdiga” och beskydda det ”sunda och livsdugliga”. Vilken rätt ger det människan att döma vem som är mindervärdig och svag?

Hur ska vi arbeta för att denna fruktansvärda och skrämmande ideologi ska försvinna eller åtminstone stoppa den så att den inte sprids vidare bland oss och får ökat fotfäste?

2. Bakgrund

”Den nazistiska propagandan ökade under 1980- och 1990-talen. De hätska utfallen i tidningar och på hemsidor, mot judar, homosexuella och invandrare, följdes av trakasserier, hot, överfall och mord. Men det var först mot slutet av 1990-talet som samhället och staten reagerade på allvar mot den nazistiska propagandan och våldet. I dag är situationen annorlunda. Mordet på syndikalisten **Björn Söderberg** och det faktum att de tre polismördarna **Andreas Axelsson, Tony Olsson** och **Jackie Arklöv** bekände sig till den nazistiska ideologin fungerade som något av en väckarklocka. ”Nynazismen” kunde inte längre avfärdas som diverse renrakade ”pojkspolingars” lust att utmana och chockera”(Gustavsson, 2000, s.A3).

Ett växande problem i Sverige och i övriga Europa under de senare åren är att det blivit en allt tydligare och mer aggressiv rasism och främlingsfientlighet. Det växer fram invandrarfientliga och populistiska partier. Högerpopulisten Jörg Haider och hans Frihetsparti har fått bilda regering i Österrike. Haider har gjort en rad uttalanden som tolkats som att han vill skyla över nazisterna brott.

Hur kommer det sig att framväxten av främlingsfientliga partier och invandrarfientlighet ökar och varför görs inget åt saken? Ska det få vara så här, eller är det något vi hoppas ska försvinna med tiden? Vågar vi chansa eller är det dags att göra något åt saken?!

Bara det sista halvåret har det hänt mycket, nazismen och rasismen har blivit mer aktuell och kryper närmare och närmare. Nazisterna når enkelt ut med sitt budskap bl.a. via Internet, musik och flygblad. Nazistiska och rasistiska åsikter och tankar vinner mer och mer mark hos många ungdomar. Något måste göras innan det är för sent! Men vad och hur?

I Lpo-94 står det:

”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (1985:1100) slår fast att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö (1kap. 2§)” (s.5).

”Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser” (s.5).

”Mål att sträva mot

Skolan skall sträva efter att varje elev

- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor,” (s.12)

”Alla som arbetar i skolan skall

- aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper.”

Lpo-94 är ett av våra styrdokument i skolan. Där står det svart på vitt vad alla vi som arbetar i skolan har för skyldighet, bl.a. att vi aktivt ska motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper. Skolan har i uppdrag att värna demokratin och att fostra eleverna till respekt för allas lika värde. Skolan har alltså en skyldighet att bemöta främlingsfientlighet och intolerans. Detta uppdrag känns ännu mer aktuellt i dessa tider då rasistisk och nazistisk propaganda vinner allt mer mark hos barn och ungdomar.

2.1 Syfte

Syftet med mitt arbete är att se hur skolorna tolkar och omsätter styrdokumentens riktlinjer angående rasism och nazism. Jag vill också undersöka hur nazisterna går till väga när de rekryterar barn/ungdomar samt vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för deras rekrytering.

3. Metod

För att få svar på mina frågor gjorde jag litteraturstudier och en undersökning (se bilaga 1). Anledningen till att jag valde att göra enkäter istället för intervjuer, var för att möjliggöra en större geografisk spridning och se om skolorna arbetar på olika sätt för att förhindra rasism och nazism i olika delar av landet. Jag valde slumpmässigt ut tio skolor över Sverige. Det ligger två skolor i varje område, detta medför att det sammanlagt är fem områden i Sverige enkätundersökningen behandlar. Om jag skulle gjort personliga intervjuer hade jag fått begränsa mig till ett mindre område t.ex. Linköping.

För att få så bra spridning som möjligt valde jag att lämna mina enkäter på en mindre skola med få eller inga invandrarelever alls och en större stadsskola med många invandrarelever. Mitt syfte med detta är att se om de jobbar på olika sätt inom området och mellan de olika geografiska områdena beroende på om de har invandrarelever eller inte på skolan. Till min hjälp att dela ut enkäter på skolorna hade jag kompisar som bor, studerar eller arbetar på orten. De hjälpte mig med att välja ut de skolor som skulle passa min enkätundersökning eftersom de känner till orten där undersökningen skulle genomföras.

Med tanke på att jag själv personligen inte hade möjlighet att lämna eller samla in enkäterna på varje skola skrev jag en kort presentation av mig själv, vad syftet är med mitt examensarbete och skickade med som första sida till enkäterna.

Mina enkäter består av strukturerade frågor med öppna svar. Syftet med mina enkäter var att få veta hur skolorna omsätter och tolkar styrdokumentet. Vilken kunskap personalen har om nazism och rasism t.ex. hur nazisterna rekryter barn/ungdomar och vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för att falla för deras budskap.

Antalet enkäter som delades ut på varje skola varierade mellan två och femton stycken. De delades i första hand ut till rektor/rektorer och lärare, blev det enkäter över delades de slumpmässigt ut till annan personal, t.ex. fritidspedagog och förskollärare. Tiden som personalen fick för att fylla i enkäterna pendlade mellan en och två veckor.

De tio skolorna kommer att presenteras som A, B, C, D, E, F, G, H, I och J.

Skola A ligger i en by i Västerbotten. Det är en liten byskola med ca 60 elever från F-6. Inga invandrare går där. Den är belägen mitt i byn. Runt om skolan finns naturområden och barnen har tillgång till en bra skolgård. Den ligger i ett relativt stabilt socialt område.

Skola B ligger i en stad i Västerbotten. Det är en F-5 skola med 30 olika nationaliteter. Skolan ligger i ett tungt socialt belastat område. Den är placerad i ett bostadsområde med närliggande skog.

Skola C ligger i en stad i Närke. Det är en F-9 skola med få invandrarelever. Skolan ligger i ett stabilt socialt område med många akademiker. Den är placerad mitt i ett villaområde och skolgården består till mestadels av asfalt.

Skola D ligger i en stad i Närke. Det är en F-9 skola med många invandrarelever. Skolan ligger i ett ytterområde som är tungt socialt belastat. Eleverna har tillgång till en fin skolgård med bl.a. skog, fotbollsplaner och gungor.

Skola E ligger i ett samhälle i Östergötland. Det är en F-6 skola med ca 380 elever. På skolan finns inga invandrarelever. Skolan är belägen mitt i samhället. Den ligger i ett lugnt medelklassområde med förhållandevis många villor. När eleverna börjar högstadiet får de gå på en skola, i en större stad, med få invandrarelever.

Skola F ligger i en större stad i Östergötland. Den ligger mitt i ett bostadsområde med många invandrare. Runt om skolan ligger lägenheter och cykelvägar. Den ligger i ett tungt socialt belastat område.

Skola G ligger i ett samhälle i Småland i ett område med blandade socialgrupper. På skolan finns inga invandrarelever. Skolan är belägen mitt i samhället. Eleverna har tillgång till en fin skolgård med bl.a. en liten skog, fotbollsplaner och gungor. När eleverna börjar högstadiet, flyttar de in till en av stadens två högstadieskolor. Högstadieskolan har många invandrarelever.

Skola H ligger i en stad i Småland i ett relativt stabilt socialt område. På skolan finns ca 350 elever, invandrarbarnen som går på skolan är få. Skolan är belägen i utkanten av staden. Bakom skolan finns ett litet skogsområde, övrig närmiljö är vägar som går runt om skolan. När eleverna börjar på högstadiet är det på en av de två högstadieskolor staden har. På deras högstadieskola går inte många invandrarelever.

Skola I ligger i en större stad i Skåne. På skolan går ca 350 elever i år 1-6, det är få invandrarelever på skolan. Skolan är placerad i ett relativt stabilt socialt område i utkanten av staden. Närmiljön består av grönområden och vägar. Vid flytt till högstadiet börjar eleverna i en skola med få invandrarelever.

Skola J ligger i en större stad i Skåne. Det är en F-9 skola som ligger i ett lugnt bostadsområde. På skolan går ca 500 elever, varav femtio procent är invandrarelever. Eleverna har tillgång till en stor skolgård med olika aktiviteter t.ex. fotbollsplaner, basketplan och klätterställning. Området är tungt socialt belastat.

4. Litteraturgenomgång

"Skolan är inte bara en plats där elever förväntas inhämta kunskap. Skolan är också en plats där mycket annat sker. Där formas elevernas identitet, där är de föremål för påverkan av olika slag. Men eleverna kommer inte tomhänta till skolan. De bär med sig uppfattningar och försanthållanden som finns utanför skolan, från föräldrar, andra vuxna, från musik och andra media. Skolan är ett samhälle i miniatyr och en inkörsport till det samhälle som finns utanför. I skolan möts barn och ungdomar med olika sociala bakgrundshistorier och förutsättningar. Skolan har en viktig social integrativ funktion. Den har inte bara till uppgift att förebygga motsättningar mellan olika grupper utan också att öka förståelsen och toleransen för andra människor samt stärka den kulturella identiteten" (Almgren, Rantakeisu och Starrin, 1996, s.61).

Psykoanalytikern Alice Miller menar att man kan börja arbeta med barn mot rasism och främlingsfientlighet omgående, om man gör det på rätt pedagogiskt sätt. Miller anser att barndomen och uppfostran är avgörande för om rasistiska idéer ska få fotfäste eller inte (Nordmark, 1995).

Barn är inte rasister. När barnen är små vet de inte mycket om invandrare och rasism. Ungdomarna lär sig bli rasister, de socialiseras till rasister. Skolan har en stor och betydande roll vad gäller att motverka rasism och nazism. Det räcker inte endast med någon temadag per läsår, utan det måste vara ett långsiktigt och kontinuerligt arbete som integreras med alla ämnen i skolan (Raundalen och Lorentzen, 1996).

Jaqueline Giere från Fritz Bauer Institutet i Frankfurt am Main anser att det finns två viktiga utgångspunkter i undervisningen. Det handlar dels att lära *om* Förintelsen, dels vad vi kan lära *av* Förintelsen. För att vi ska kunna skapa ett intresse hos eleverna gäller det att börja på nivån där de befinner sig. Vi måste alltså ta hänsyn till deras olika bakgrund, förkunskaper och förutsättningar. Eleverna måste vara trygga i skolan, det ska vara en tillitsfull atmosfär (Mathiasson, 2000).

Poliskommissarie Greger Wahlgren anser att alla måste ha mer kunskap om nazism och främlingsfientlighet. I Värmland där Greger Wahlgren arbetar har man som policy att upplysa så många som möjligt som arbetar med ungdomar. Där kommer t.ex. alla lärare och elevers föräldrar på tre skolor att erbjudas utbildningskvällar längre fram i vår där nynazism är ett tema. Wahlgren anser att skolan har en stor betydelse i det förebyggande arbetet, men skolan får inte lämnas ensam i arbetet med att motverka nazismen (Andersson, 2000).

En grundläggande tanke när man börjar ett anti-rasistiskt arbete i skolmiljö är att skolan ensam knappast kan lösa problemet. Särskilt viktigt är kontakten med föräldrarna. Rasism kan inte heller lösas som enbart ett "rasistiskt problem", utan perspektivet måste vidgas och man måste finna orsakerna inom ett brett fält (Nordmark, 1995).

Nordmark (1995) anser att det är viktigt att fånga de naturliga auktoriteterna och se till att de befinner sig på "den goda sidan". Precis som idrottsstjärnor kan påverka sina supportere kan respekterade elever och lärare fungera som nödvändiga katalysatorer.

Psykoanalytikern Tomas Böhm (1996) har gjort en lista över bra åtgärder om man vill bemöta främlingsfientligheten. När det gäller barnen så menar han att vi måste motverka självförakt hos barn, så att de inte projicerar detta på andra. Kränk inte och behandla inte barn nedlåtande, utan uppmärksamma istället deras behov av trygghet, pålitlighet och värme. Barnfamiljer behöver optimala förhållanden för att barn skall växa upp med god självkänsla, och därför menar Böhm att inga statliga eller kommunala nedskärningar bör göras beträffande barns uppväxtvillkor. Barnomsorgen får inte offras.

Barn gör inte som vuxna säger, utan vad vuxna gör. Därför är en trygg, välinformerad och öppen lärarpersonal den viktigaste resursen (Nordmark, 1995). När barnen är i förskoleåldern kan vi genom att stärka deras empati och ansvarskänsla för alla medmänniskor ge dem en av de viktigaste grundstenarna i förebyggandet mot rasism. De måste också lära sig att människor kan vara olika både utanpå och inuti. Men också att vi människor kan ha mycket gemensamt. En annan viktig grundsten är att barnen får en positiv självbild d.v.s. att barnen känner sig uppskattade, har en tro på sig själva och sina egna krafter, och upplever världen som god och vänlig (Raundalen och Lorentzen, 1996).

På låg- och mellanstadiet anser Raundalen och Lorentzen (1996) att man fortsätter bygga vidare på arbetet från förskolan. Nu har barnen förmåga att leva sig in i hur andra personer känner sig i olika situationer. Detta kan man ta till vara på i t.ex. en film om diskriminering. De attityder vi vill att barnen ska eftersträva kan vi uppnå genom att diskutera filmen. Men eftersom barnen har så stor inlevelseförmåga är det viktigt att vi inte sänder ut fel signaler. Detta kan medföra att barnen går i motsatt riktning.

Enligt Raundalen och Lorentzen (1996) är barnen i "guldåldern" vid 8-12 års åldern. D.v.s. det är då barnen övergår från ett direkt, känslomässigt tänkande till ett mer flexibelt, mer reflekterat och sammanhängande tänkande. De riktar uppmärksamheten mot de inre kvaliteterna istället för de yttre skillnaderna och detta medför att fördomarna neutraliseras. Vi måste försätta att stödja barnens utveckling av det flexibla tänkandet. Enligt Nordmark (1995) är det på lågstadiet man kan nå de bästa resultaten för i den åldern är eleverna i en fruktbar och viktig påverkansperiod.

Senare forskning har visat att det finns stora skillnader mellan pojkars och flickors flexibla tänkande. I skolåldern uppvisar flickor mindre fördomar än pojkarna. Enligt forskningen känner flickorna igen positiva drag hos minoritetsgrupper, de sympatiserar mer med dem och de är mer villiga att associera med dem (Raundalen och Lorentzen, 1996).

"Denna markanta könsskillnad anser man hänger samman med tre faktorer:

- Flickorna reagerar mer utifrån medkänsla än vad pojkarna gör. De har lättare att tycka synd om andra och känner starkare att det är orättvist att vissa ska diskrimineras på grund av sin hudfärg.
- Flickorna har kommit längre när det gäller att tänka innan de handlar. Både impulskontrollen och impulsbearbetningen är mer utvecklade och slutar oftare i reflekterat tänkande än i spontana reaktioner.
- Flickorna håller sig bättre informerade och baserar sina attityder mer på kunskap än på instinkter" (Raundalen och Lorentzen, 1996, s.29-30).

På högstadiet och gymnasiet konsumerar ungdomarna stora mängder av kultur. Enligt Raundalen och Lorentzen (1996) kan man genom att ha en cd-skiva eller film som utgångspunkt visa att dagens idoler och förebilder tar avstånd från rasismen. Film är ett effektivt medel att levandegöra det förflutna genom att skildra människor som kunde varit vi själva (Levande Historia, Information kring Förintelsen, 1998). Att använda ungdomarnas egna förebilder och idoler och öka ungdomarnas kontaktytor är viktiga delar i en antirasistisk strategi inriktad på ungdomar (Nordmark, 1995). Genom musik, drama, film o.s.v., får vi kunskap och förstår andra kulturer bättre (Raundalen och Lorentzen, 1996).

På högstadiet är det betydligt svårare att påverka ungdomarna i positiv riktning, inte minst p.g.a. den splittrade skoldagen med olika ämneslärare (Nordmark, 1995). Om barnen i 12-16 års åldern har tagit till sig negativa attityder krävs det betydligt mer krävande metoder och strategier för att få dem i positiv riktning igen (Raundalen och Lorentzen, 1996).

Raundalen och Lorentzen (1996) påpekar att skolan har goda möjligheter att bearbeta och reducera barns rasfördomar. Barn som har växt upp i en negativ miljö, med mycket attityder och fördomar, kan genom att medvetet påverkas, styras i motsatt riktning. Genom att t.ex. informera dem och ge dem större erfarenhet av andra etniska grupper. De barn som haft en positiv uppväxt som utgångspunkt kan hamna snett i skolan. De kan hamna i "fel" grupper i skolan och vardagen. Om ingen då aktivt påverkar deras attityder stannar de kvar i det "gamla" tänkandet, d.v.s. de reagerar känslomässigt och direkt. De måste få hjälp med att förstå.

"Målet är hela tiden att bygga upp en hållning gentemot den moderniserade rasismen. Och den viktigaste ingrediensen i denna hållning är att leta efter det som är gemensamt, samtidigt som man tillåter skillnader" (Raundalen och Lorentzen, 1996, s.98).

I dagens mångkulturella samhälle sätts vår människosyn på prov, och därför är det viktigt att det finns öppna diskussioner bland lärarna om kulturmötenas för- och nackdelar. Vi måste se möten med andra människor som möten med individer. Vi är inte lika, utan olika - men lika mycket värda (Nordmark,1995).

För många invandrarföräldrar är skolan och dess personal den enda kontakten man har med vuxna svenskar. När man vill motverka rasistiska tendenser är det därför viktigt att dra in föräldragrupperna. Låt invandrarbarnens föräldrar träffa de svenska barnens föräldrar och diskutera uppfostran och moralfrågor. I ett sådant möte kommer många föräldrar att upptäcka att olika synsätt på barnen inte alltid beror på från vilket land man kommer (Nordmark, 1995).

A och O i arbetet mot rasism är att skolan dels i sin vardag har ett arbetssätt som motverkar rasism, som "vaccinerar" eleverna, dels att man tydligt tar avstånd från rasistiska tendenser när de dyker upp (Nordmark, 1995).

4.1 Vad bör vara med i skolans handlingsplan och beredskapsplan mot rasism och nazism?

Raundalen och Lorentzen (1996) tar upp vilka punkter en handlingsplan mot rasism i skolan bl.a. bör innehålla.

A. Kunskaper.

Det gäller kunskaper om andra kulturers religion, seder och sätt att vara. Faktakunskaper om vår flyktingpolitik är viktigt eftersom en av de stora myterna är att flyktingar särbehandlas.

B. Attityder.

En attityd är en djupt rotad åsikt som är svår att nå och förändra. För att nå attityderna och kunna förändra dem är det viktigt att man använder rätt metoder. Detta kan vara olika exempel, drama och rollspel.

C. Direkta erfarenheter.

Det måste skapas positiva och lärorika möten med och mellan olika kulturer. Man måste ta till vara på det mångkulturella utbud som finns runt omkring oss i samhället.

D. Solidaritet.

Här "drar" man nytta av barnens och ungdomarnas känsla för rättvisa, deras uppror mot orättvisor och deras benägenhet att vara solidariska med förtryckta.

E. Politik.

Invandrarnas plats i lokalsamhället och i skolan är i högsta grad ett aktuellt ämne. Om vi bara reproducerar olikheterna så förstärker vi rasismen. Ungdomarna håller på att formas politiskt. Det är därför viktigt att uppmana dem i öppna debatter och låta dem få ordentlig vägledning.

Läraryrket (2000) råd vad gäller en konkret handlingsberedskap är:

1. Ett gemensamt förhållningssätt.

All personal på skolan ska utarbeta ett gemensamt förhållningssätt. Det är viktigt att så många som möjligt har kunskap om de nazistiska och rasistiska symboler som används.

2. Informera eleverna.

Informera eleverna om vilka regler och förhållningssätt som gäller.

3. Stäm i bäcken.

Man drar sig ofta för att ta det första steget och ta upp en diskussion med elever som t.ex. bär kläder med nazistsymboler. Man ska inte tveka utan man bör alltid ta upp en diskussion.

4. Utnyttja situationen pedagogiskt.

Låt eleverna själva arbeta med att kontrollera fakta och söka motargument - det är med all säkerhet en fråga som kommer att engagera dem.

5. Samarbeta med andra.

Samarbeta med föräldrar, polis, personal på fritidsgårdar, bibliotek, socialtjänsten, föreningsidrotten, kyrkan m.fl.

6. Agera inom ramen för skolans ordningsregler.

Agera i första hand inom ramen för skolans ordningsregler. Informera alltid föräldrarna direkt, vid brott mot ordningsreglerna. Om straffmyndiga elever trots tillsägelser gör sig skyldiga till vad som kan uppfattas som t.ex. hets mot folkgrupp, tveka inte att tillkalla polis. Skolan är ingen frizon utan här gäller samma regler som i samhället i övrigt.

Det är viktigt att barnen och ungdomarna får vara med och diskutera strategier och arbetsmetoder som kan engagera dem i arbetet med en handlingsplan mot t.ex. rasism (Raundalen och Lorentzen, 1996).

Raundalen och Lorentzen (1996) anser att skolan som har ett stort ansvar för många barn och ungdomar bör ha en anti-rasistisk beredskapsplan. Skillnaden mellan en handlingsplan och en beredskapsplan är att handlingsplanen är ett långsiktigt arbete. Beredskapsplanen beskriver den konkreta, ögonblickliga hanteringen av speciella situationer. Skolan har två valmöjligheter när det uppstår akuta och oväntade problem. Antingen kan de blunda för dem eller engagera sig. Eftersom skolan har som skyldighet att vara engagerad bör den ha en beredskapsplan att ta hjälp av när ett problem som t.ex. rasism uppstår. Planen måste ha en praktisk, organiserad förankring, t.ex. genom två intresserade och efter hand särskilt informerade lärare. Skolledningen måste se till att de ansvariga lärarna får stöd och fortbildning för att kunna fördjupa sin kunskap. Tillsammans med lärare på andra skolor kan man utveckla och bearbeta sina beredskapsplaner, som sedan sätts in i de olika skolornas handlingsplaner mot rasism.

Vad beredskapsplanen bör innehålla.

1. Hantering av stora massmediahändelser kring temat rasism, utlännningar och flyktingar.

Vad kan skolan göra för att stoppa utvecklingen av negativa attityder mot flyktingar och invandrare? Massmedia är en bra källa för skolorna att utnyttja genom att diskutera och samtala om bilder och texter som lyfts fram i massmedia. Genom att lyfta fram både positiva och negativa händelser kan det bli givande diskussioner.

2. Lokala tidnings-, radio- och TV-inslag om händelser i regionen, kommunen eller närmiljön.

Hur ställer sig skolan till lokalsamhällets bevakning av t.ex. flyktingförläggningar, konflikter och konfrontationer som uppstår mellan människor från olika länder och kulturer?

3. Händelser i skolsamhället.

Hur ställer sig skolan t.ex. när flickor av kulturella orsaker inte får duscha tillsammans med sina klasskamrater. Är detta flickans egen önskan eller är det ett tvång hemifrån?

4. Händelser knutna till högtider, religion och andra seder.

Här får eleverna mer förståelse för varandra och varandras högtider. Det ges också möjlighet att diskutera ledighet vid olika högtider och därmed öka kunskapen för att motverka fördomar.

5. Deltagande i politiska aktiviteter.

Här kan det handla om att visa sin avsky för invandrarfientliga och rasistiska arrangemang och att vända dem ryggen. (Raundalen och Lorentzen, 1996).

4.2 Hur går nazisterna till väga när de rekryterar?

Närpolischefen Hans-Erik Lundqvist i Ryd, Linköping, anser att det är många som tror att nazismen lugnat ner sig. Men det som egentligen hänt är att de har bytt taktik, från att ha haft rakade huvuden, bomberjackor och kängor till att blivit mindre synliga. De har gått in i väntläge, ett slags anonymitet. Nazisterna försöker nu rekrytera barn och ungdomar på mellan- och högstadiet (Tillberg, 2000a).

De fångar ungdomarnas intresse genom att dela ut flygblad i brevlådor eller så klistrar de upp affischer. Genom att hyra lokal via en bulvan och ordna en fest för barnen och ungdomarna försöker de sedan värva dem till sin organisation. De som inte vill bli värvade hotas för att inte skvallra.

Många av ungdomarna som går med vet inte vad det handlar om, de tycker bara att det är spännande. Lundqvist säger vidare att det är många tjejer som tycker att det är häftigt. De äldre killarna lockar och det är tufft att de kan skaffa sprit och cigaretter. Om tjejerna ska vara med i gruppen måste de ställa upp på allt. Efter ett tag i gruppen mår oftast flickorna jättedåligt. De utnyttjas på ett perverst sätt, ofta sexuellt. Vidare kritiserar han vuxna och föräldrar för det dåliga engagemanget för barn och ungdomar. Det är viktigt att man har en god kontakt med dem. Wahlgren påpekar också att det är viktigt för föräldrar att ha kontakt med andra föräldrar så att de vet vad som händer i gängen. Alla vuxna och föräldrar måste ställa upp mer för sina barn.

Nygren (1995) skriver att den antirasistiska tidningen Expo i sitt senaste nummer publicerade hur rekryteringen går till.

- "Första steget. Aktivister från nazigrupper dyker upp vid skolor för att dela ut flygblad och sälja tidningar. Syftet är inte att starta en massrörelse bland eleverna, utan att pejla läget. De söker elever som är mottagliga för rasistiska argument."
- I andra steget kontaktas sympatisören efter skolan. Tas med till något fik. Eller varför inte Spinetten.
- I tredje steget granskas rekryten. "Det ställs outtalade krav på honom att ta till sig de attityder som frodas i gänget. Han lär sig snabbt att han blir utstött om han inte passar in. Om han accepteras får han följa med på någon gatuaktion eller vit maktkonsert."
- "Fjärde steget innebär politisk indoktrinering med religiösa övertoner." Förvandlingen från tonåring till babyskin kan ske "under loppet av några korta höstveckor", skriver Expo."

4.3 Varför går människor med i nazistiska och rasistiska rörelser?

Lööw (1998) beskriver hur den norske forskaren Tore Bjørgo har listat olika faktorer som han anser attraherar unga människor och får dem att ansluta sig till olika rasideologiska/nationalsocialistiska grupper:

Ideologi och politik. Många ansluter sig till grupperna helt enkelt därför att de delar deras grundläggande politiska värderingar. Den här typen av aktivister upplever oftast att deras åsikter inte i tillräckligt hög grad är representerade inom de traditionella politiska partierna. De söker nya alternativ som bättre motsvarar deras förväntningar.

Provokation och ilska. Andra aktivister är i mindre utsträckning intresserade av ideologi och reagerar snarare mot vad de anser vara ett oacceptabelt beteende bland invandrare och anti-rasister. För dem är engagemanget en protestakt. I den här gruppen återfinns också de som upplever sig vara frustrerade och utestängda från sociala förmåner som de tycker "andra", d.v.s. invandrare och flyktingar, får del av.

Skydd. Unga människor kan även ansluta sig till rasideologiska eller nationalsocialistiska grupper i hopp om att få skydd. Det kan röra sig om personer som blivit misshandlade och trakasserade av invandrargång eller mobbade.

Sökarna. Dessa utgör en särskild kategori som driver från den ena gruppen till den andra i sin jakt på "det rätta" och/eller "det sanna".

Spänningssökarna. Bland dessa återfinns individer som söker sig till rasideologiska och nationalsocialistiska grupper för att få spänning och sensationer. Här ingår också personer som hyser ett stort intresse för vapen, uniformer och våld, och som, med viss rätt, föreställer sig att de kan få utlopp för detta genom sin anslutning.

Unga rebeller. Bjørgo hävdar att på samma sätt som 60-talets ungdomsrevolt gick åt vänster går 80- och 90-talsrevolten åt höger. Att bli nationalsocialist blir den yttersta provokationen mot samhället och föräldragenerationen.

Sökandet efter en familj och fadersfigurer. Bland de som ansluter sig till de olika grupperna finns en grupp av individer som har problemfyllda relationer till sina familjer och framförallt till sina fäder. För dem blir äldre aktivister i vissa fall en sorts fadersfigur- hit hör även personer som söker vänner och vill tillhöra en social gemenskap samt de som söker status och sin identitet.

Lööw (1998) nämner vidare hur den amerikanske forskaren James Aho beskriver anslutningen till rasideologiska grupper och samhällets motstrategier på följande sätt:

"Att ansluta sig till den här gruppen av grupper är som att byta tåg vid en järnvägsstation, passagerarna går av tåget när de känner att deras intressen tillvaratas bättre på annat håll. Om man utgår ifrån att samhället har ett intresse av att människor så tidigt som möjligt lämnar rörelser av den här typen finns det två huvudstrategier för detta. Samhället kan göra medlemskapet så obehagligt som möjligt för individen i fråga, eller det kan öka känslan av belöning - för den som lämnar rörelsen - genom konventionella sociala band" (Lööw, 1998, s. 217).

4.4 Vit maktmusik

Den svenska utgivningen av Vit maktmusik har ökat under 1990-talet. Försäljningen av musiken är en viktig ekonomisk bas för den rasideologiska undergroundkulturen. Musiken är ett av de främsta medlen som organiserade rasister använder sig av för att sprida sitt budskap och vinna anhängare (Löow, 1999).

I maj 1999 fanns 322 olika cd-skivor av 152 Vit makt- eller extremnationalistiska grupper till salu på Internet. 1999 fanns det 27 svenska band som gav ut Vit maktmusik, antalet källarband oräknat. Sverige är ett av de marknadsledande länderna av Vit maktmusik (Löow, 1999).

Varför framväxten av Vit maktmusik ökat beror främst på att personer som har förmågan att sprida musiken till större kretsar tog över produktionen. En annan orsak är att när cd-skivan slog igenom blev produktionen både mycket billigare och enklare. En tredje orsak är Internet som gjorde att det blev lättare att marknadsföra Vit maktmusik och sälja skivorna (Löow, 1998).

I Sverige är denna musikindustri i huvudsak delad i två inbördes stridande läger - Nordland och Ragnarock Records. Bägge är mer än bara musikproducenter, de säljer böcker, t-shirts, tidningar, tygblem, ölöppnare, klistermärken, videos, d.v.s. allt som den moderne aktivisten kan tänkas behöva (Löow, 1998).

Genom musiken lyfter de fram sitt budskap. Vit maktmusik är i hög grad revolutionär till sin karaktär och dess stående tema är "kampen för den vita rasens överlevnad". Huvudbudskapet i Vit maktmusik är att den "vita rasen" måste "resa sig" och slå tillbaka mot de "rasliga och politiska fienderna" som hotar att ta över och "förgöra den vita rasen och civilisationen" (Löow, 1998).

Den innehåller också bl.a. agitation mot dem som rasideologiska rörelsen anser som "moraliska fiender" d.v.s. homosexuella, narkomaner, företrädare för porrindustrin, pedofiler, våldtäktsmän och så kallade asociala element (Löow, 1998).

Musiken består av olika musikstilar; rockmusik, rasistisk country- och westernmusik, arisk folkmusik, vikingarock och på senare år musik inspirerad av så kallad Black Metal musik (Löow, 1999).

Greger Wahlgren, poliskommissarie, säger i en intervju i Lärarnas Tidning 2/00 att musik och Internet är viktiga medier för att sprida budskap och för att rekrytera nya anhängare. Det kan vara svårt för vuxna att se på omslagen vilka grupper det handlar om. Bland det material som sprids på Internet återfinns dokumentation från möten och konserter (bilder-, video- och ljudupptagningar). Våren 1999 startades även en radiokanal för Vit maktmusik på nätet - White Power Radio (Löow, 1999).

Demonstrationerna, mötena och Vit maktkonserterna är inte offentliga i den bemärkelsen att alla kan delta. Organisatörerna låter endast de delta som är godkända av andra kända aktivister eller som är inbjudna av organisatörerna. Individer som inte uppfyller dessa kriterier avvisas. Att tillåtas delta betraktas som ett privilegium. Demonstrationerna och konserterna har för det mesta ett tema och äger i vissa fall rum på datum och platser som har en historisk eller rituellt betydelse för rörelsen t.ex. 30 november som är Karl den XII dödsdag. Eftersom

konsserter egentligen är interna tillställningar behöver polis, skola och socialtjänst knappast befara någon större tillströmning av traktens skolungdomar till dessa. De konsserter som hålls med Vit maktmusik fungerar inte som en källa till rekrytering. Det är endast personer som redan är inneslutna i rörelsen eller personer som är på väg in i rörelsen som kan gå på den relativt slutna tillställningen (Löow, 1999).

Den rasideologiska undergroundkulturen består av otaliga mindre lokala och regionala grupperingar, postorderföretag, skivbolag, affärer, tidskrifter, nyhetsbrev på Internet, fängelsegrupper supportorganisationer för fängslade medlemmar och dylikt (Löow, 1999). Vidare kan man i Löows bok (1999) läsa att utgivningen av annat propagandamaterial t.ex. tidningar och tidsskrifter har ökat konstant under 1990-talet. År 1999 fanns det minst 25 tidningar med rasistisk och nazistisk bakgrund som kom ut regelbundet. Vid en jämförelse internationellt och med hänsyn till befolkningens storlek, ligger Sverige högt när det gäller utgivningen av rasistiskt propagandamaterial, inklusive småskrifter, klistermärken, flygblad etc. en stor del av försäljningen och spridningen sker - vid sidan av postorderföretag - via Internet (Löow, 1999).

I bilaga 2 följer en förteckning från hösten 1999 över svenska band som är kända för sin Vit maktmusik (Läraryrket, 2000).

4.5 Symboler

Symboler - i form av bilder, handlingar och igenkänningstecken - spelar en stor, ibland nästan magisk roll för aktivisterna. Symbolerna är ofta historiska eller hämtade ur rörelsens egen mytologi eller består av kombinationer. De står inte alltid för samma sak som inom det omgivande samhället eller som de från början stått för (Löow, 1998). Hakkorsen eller svastikan som är en av våra äldsta symboler förekommer i sumeriska kulturer och hos de folk som bodde i de områden som idag kallas Pakistan ca 3 000 år före Kristus. Före Kristi födelse användes det också i Kina, Japan, Indien och Sydeuropa (Lodenius och Wikström, 1997). Rasistiska symboler betyder sällan en enda sak. Deras huvudfunktion är att skapa samhörighet och gemenskap i gruppen. Samtidigt är de också en hotfull markering som berättar om vilka värderingar bäraren har (Lodenius och Wikström, 1997).

I bilaga 3 följer en förteckning över några av de vanligast förekommande symbolerna som nazistiska grupper använder sig av (Läraryrket, 2000).

Tatueringar.

Många av Vit maktvärldens medlemmar bär rituella tatueringar. De är en sorts "uniform" och ett tecken på värdegemenskap - det är lätt att identifiera likasinnade med hjälp av dem. De är också - i de fall de har rasideologiska motiv eller utgörs av sådana symboler - ett tecken på att personen ifråga verkligen har tagit steget fullt ut, och på allvar inträtt i Vit maktvärlden. Tatueringarna fungerar också som en signal till samhället i övrigt: de talar om var vederbörande hör hemma (Löow, 1998). Eftersom seriösa tatueringar vägrar att göra hakkors dominerar vikingamotiv: Runor, vikingar och vikingaornamentik på armar, axlar och rygg. Det förekommer också att man tatueringar varandra med hakkors eller andra nazistmotiv (Lodenius och Wikström, 1997).

Tatueringarna kan indelas i två huvudkategorier: tatueringar med nationalsocialistiska/fascistiska motiv; med fornnordiska motiv; från "det heliga raskriget". Vanliga tatueringar är olika Waffen-SS-divisioners emblem, SS-blodgruppsmärken, solkors, halsband i fornnordiska stil, korslagda klingor eller korslagda kängor, SS-blixtar, skinheads med svärd i händerna och liknande (Löow, 1998).

Färgsymbolik.

Även färgerna används på ett genomtänkt sätt i den rasistiska rörelsen. Ofta laborerar man med den nazistiska flaggans tre färger vit, röd och svart. Den röda färgen var en symbol för socialismen, den vita cirkeln stod för renhet och det ariska idealet och det svarta korset för folket, makten, rörelsen och antisemitismen i den tyska hakkorsflaggan (Lodénus och Wikström, 1997).

5. Resultat

För att få en liten uppfattning om hur skolor i olika delar av Sverige arbetar mot rasistiska och nazistiska tendenser har jag som tidigare beskrivits gjort en enkätundersökning. Jag kommer att redovisa mina enkätsvar fråga för fråga. Vissa frågor och svar går in i varandra därför väljer jag att väva ihop dessa svar. Om lärarna inte skrivit något svar på någon fråga på enkäten nämns inte det svaret i resultatet.

Överst på enkäten fick lärare och rektor fylla i om de var man eller kvinna och vilka arbetsuppgifter de har. De fick även ringa in hur många yrkesverksamma år de har. Intervallen som fanns att välja på var 0-5 år, 5-10 år, 10-15 år o.s.v. upp till 40 år.

Svaren från lärare och rektor skriver jag antingen av ordagrant som det står i enkäten eller formulerar om så att det blir lättare och mer läsligt i resultatdelen. Om det är två lärare på samma skola som har svarat likadant benämns de som "lågstadielärarna" eller "mellanstadielärarna" beroende på vad de arbetar som. Jag har valt att kalla två lärare för lärare 1 och två lärare för lärare 2. Detta har jag gjort för att dels särskilja på lärare med samma utbildning på samma skola och dels för att du som läsare ska se i resultatet vilken lärare som svarade vad på samma fråga. Lärare 1 är den som arbetat som lärare minst antal år. T.ex. på skola E finns två mellanstadielärare, lärare 1 har arbetat mellan 25-30 år och lärare 2 har arbetat mellan 36-40 år.

Eftersom jag fått in så få enkäter, 18 st. av 127 st., väljer jag att redovisa alla enkäter. Detta för att du som läsare ska få en större överblick i hur skolorna ställer sig till rasism och nazism.

Syftet med mitt arbete är att få en liten inblick i hur det ser ut på olika orter och olika skolor angående förebyggandet av och kunskapen om nazism och rasism. Jag anser därför att bortfallet av enkätsvar i sig inte påverkar mitt arbete eftersom syftet inte var att göra en vetenskaplig generaliserbar undersökning. Tyvärr så finns det inte heller ekonomiska eller tidsmässiga resurser för att göra en uppföljning och ingående bortfallsanalys.

Jag börjar med att göra en kort presentation av lärarna på varje skola som fyllt i enkäten.

5.1 Presentation

Skola A

5 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 3 st.

Kvinnlig grundskollärare år 1-7, arbetar som klasslärare i en 1-2:a. Har arbetat 5-10 år.

Kvinnlig grundskollärare, arbetar som klasslärare i en 3-4:a. Har arbetat mindre än 5 år.

Kvinnlig klasslärare i en 5-6:a. Hon har arbetat 25-30 år.

Skola B

2st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 1 st.

Kvinnlig Sv 2-lärare. Hon har arbetat 25-30 år.

Skola C

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 0 st.

Läraren som fått i uppdrag att dela ut enkäterna på skolan gav som svar, varför jag inte fått tillbaka en enda enkät, att skolan låg i en universitetsstad och därför har de fått mycket enkäter av studenter, som de tröttnat på att fylla i.

Skola D

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 2st.
Manlig klasslärare som arbetat 30-35 år.
Kvinnlig klasslärare för år 6, har arbetat mindre än 5 år.

Skola E

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 3 st.
Kvinnlig lågstadielärare som har arbetat 30-35 år.
Kvinnlig mellanstadielärare, arbetar som klasslärare i år 5. Hon har arbetat 25-30 år (lärare 1).
Kvinnlig mellanstadielärare, arbetar som klasslärare i år 5. Hon har arbetat 36-40 år (lärare 2).

Skola F

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 0 st.
Till svar av läraren som fått i uppdrag att dela ut enkäterna på skolan fick jag att enkäterna var alldeles för svåra, så de ville inte ta sig tid med dem. Ville jag ha hjälp skulle jag göra enkäterna enklare t.ex. med färdiga svar som skulle kryssas i.

Skola G

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 4 st.
Kvinnlig lågstadielärare som arbetat 25-30 år (lärare 1).
Kvinnlig lågstadielärare som arbetat 30-35 år (lärare 2).
Manlig mellanstadielärare som arbetat 20-25 år.
Kvinnlig rektor som arbetat 30-35 år.

Skola H

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 2 st.
Kvinnlig lågstadielärare som arbetat 30-35 år.
Kvinnlig grundskollärare år 1-7, arbetar som klasslärare i en 4-6:a. Har arbetat mindre än 5 år.

Skola I

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 0 st.
Till svar av den ansvariga läraren fick jag att enkäterna var för svåra och att de därmed inte ville ta sig tid med dem.

Skola J

15 st. enkäter delades ut, jag fick tillbaka 3 st.
Kvinnlig lärare för år 4-7. Hon har arbetat 15-20 år.
Kvinnlig grundskollärare år 1-7, arbetar som klasslärare i år 1. Hon har arbetat 0-5 år.
Kvinnlig resurslärare som arbetat 0-5 år.

5.2 Vad säger styrdokumentet (Lpo-94, kommunala skolplanen och lokala arbetsplanen) om rasism och nazism?

Skola A

Klassläraren i 1-2:an svarar att: Lpo-94 säger att vi ska ge barnen demokratiska värderingar. Hon vet inte vad det står i den kommunala skolplanen och i den lokala arbetsplanen tror hon inte att det står något om rasism och nazism.

Klassläraren i 3-4:an svarar att Lpo-94 säger att rasism och nazism ska aktivt motarbetas i skolan. Skolan ska byggas på allas lika värde – detta är något som nazism och rasism undergräver. Hon vet inte vad som står i den kommunala skolplanen och i den lokala arbetsplanen står det inget, tror hon.

Klassläraren i 5-6:an svarar att Lpo-94 säger att skolan ska verka för förståelse mellan människor av olika nationalitet och hudfärg. Vi ska upplysa om förintelsen och arbeta för att det inte ska upprepas. Vi ska ta upp diskussion vid varje tillfälle när det finns rasistiska tankar som uttrycks. Vi ska motverka varje tendens till nazistiska inslag t.ex. symboler, slagord och klotter. Den kommunala skolplanen säger att vi ska arbeta för förståelse mellan folk av olika nationalitet och hudfärg. Vad som står i den lokala arbetsplanen har hon ingen aning om.

Skola B

Sv 2-läraren svarar att det i Lpo-94 står om allas lika värde. En ny kommunal skolplan är ute på remiss men den har hon inte läst. I den gamla skolplanen vet hon inte riktigt vad det står men hon tycker att den är jättedålig. Den lokala arbetsplanen har en mobbningsplan. Hon har själv varit med i ett Eu-projekt mot rasism och där har hon skrivit en handlingsplan för etik och förhållningssätt.

Skola D

Klassläraren svarar att Lpo-94 säger att vi ska diskutera och informera om nazism och rasism, det får ej förekomma på skolor. Alla, oavsett ras ska värderas lika. Vad som står i den kommunala skolplanen vet han inte men han antar att den följer Lpo-94. I den lokala arbetsplanen står det inget speciellt om rasism och nazism, däremot ska alla värderas lika.

Klassläraren för år 6 svarar att det står allmänt om värdegrunden i Lpo-94. Hon vet inte vad som står i den kommunala skolplanen. I den lokala arbetsplanen svarar hon att det står att de aktivt ska arbeta för en skola där rasistiska och nazistiska åsikter ej får fritt spelrum.

Skola E

Lågstadieläraren skriver att rasism och nazism inte får förekomma (Lpo-94) och att det ska motarbetas i den mån det förekommer (kommunala skolplanen). Vad gäller den lokala arbetsplanen uppmanar den personalen att vara observant för att om möjligt upptäcka sådant. Personalen ska motverka och förebygga.

Mellanstadielärarna svarar att det står på sidorna 14-15 i Lpo-94.

I remiss för ny skolplan står i kap.2 att all personal och alla elever ska reagera och ingripa när någon utsätts för främlingsfientlighet eller rasism. Det står också att elevers och elevorganisationers kunnande ska användas i arbetet mot ickedemokratiska yttringar. Under ”Normer och Värden” i den lokala arbetsplanen står det bl.a. att eleverna på skolan skall kunna: vara en god kamrat som inte utsätter andra för kränkande behandling, få ökad kunskap om och därmed ökad förståelse för kamrater från andra länder.

Skola G

Lågstadielärarna skriver att alla är lika mycket värda i ett demokratiskt samhälle och att skolan ska motarbeta främlingsfientlighet och rasism (Lpo-94). Vad gäller den kommunala skolplanen svarar lärare 1 att hon inte vet vad som står. Lärare 2 svarar att det inte står något, det är underförstått att personalen självklart inte accepterar något sådant. Orden nazism och rasism nämns inte i den lokala arbetsplanen, men människosynen ska utgå från att alla är lika värda. De ska aktivt arbeta med värderingsövningar för att öka toleransen inför människors olikheter och rätten till den. De ska aktivt arbeta mot mobbning genom ”klassens polare” och mobbingteam. De betonar demokrati, lika värde, hänsyn och vänskap i sin lokala arbetsplan.

Mellanstadieläraren skriver att de specifika orden (nazism och rasism) inte används i Lpo-94. Han vet inte vad som står om nazism och rasism i den kommunala skolplanen och i den lokala arbetsplanen står det ingenting om detta.

Rektorn svarar att orden nazism och rasism inte känns bra. Solidaritet och ansvar står m.m. På sidorna 11-12 står det om normer och värden i Lpo-94. Om den kommunala skolplanen svarar hon att orden nazism och rasism ej finns med, men i värdegrunden finns det skrivet om människosyn. Den lokala arbetsplanen tar inte upp något om nazism och rasism men värdegrunden om människors lika värde finns.

Skola H

Lågstadieläraren skriver att orden rasism och nazism ej används i Lpo-94, men de grundläggande värderingarna ska vara demokratiska. Främlingsfientlighet ska aktivt bekämpas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Den kommunala skolplanen säger att det ska finnas en handlingsplan på varje område för att förebygga och hantera rasism. Den lokala arbetsplanen säger att mobbning och kränkande särbehandling inte tolereras. Det finns en plan för att förebygga mobbing. Orden rasism och nazism nämns ej.

Mellanstadieläraren skriver att hon tyvärr inte minns, men att Lpo-94 säkerligen tar avstånd från detta. Hon kommer heller inte ihåg vad som står i den kommunala skolplanen eller den lokala arbetsplanen.

Skola J

Klassläraren i år 1 svarar att nazism och rasism är något vi ska motverka. Det står om demokrati i Lpo-94 som är allas rätt. Vi ska ha förståelse för andra människor – empati. Vi ska bekämpa rasism och nazism. Vad gäller den kommunala skolplanen vet hon inte vad som står, men den bygger på Lpo 94. Den lokala arbetsplanen säger att personalen ska ta ställning emot rasistiska tendenser i samhället (år 7-9). Den tar också upp mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Läraren som arbetar i år 4-7 svarar att Lpo-94, den kommunala skolplanen och den lokala arbetsplanen säger att skolan har en skyldighet att upplysa, informera – därmed förhindra rasistiska tendenser och tala om att det är förbjudet att uttrycka sådana åsikter.

Resursläraren svarar att enligt Lpo-94 är alla lika mycket värda och att vi måste arbeta med detta. Vad som står i den kommunala skolplanen och den lokala arbetsplanen vet hon inte.

5.3 Har ni problem med nazism och rasism på skolan/ i kommunen? Hur har det visat sig? Vet föräldrarna om det och hur har de meddelats?

Skola A

Klassläraren i 1-2:an svarar att de inte haft problem med detta på skolan men att det verkar vara vanligt på högstadiet.

Klassläraren i 3-4:an läraren svarar att de inte har problem med detta på skolan. Skolan ligger på landsbygden och de har inga elever från andra kulturer.

Klassläraren i 5-6:an svarar att nazistiska tendenser har förekommit på det högstadiet eleverna börjar på inne i staden. Fritidsledarna på den skolan tog genast initiativ till en demonstration där 800 personer spontant deltog trots att det var kallt och blåsigt väder! Uppslutningen mot rasism var mycket tydlig med plakat och tal där många engagerade sig aktivt. Föräldrarna fick genast genom en tidningsartikel veta vad som försiggått på skolan. Många föräldrar deltog i demonstrationståget.

Skola B

Sv 2-läraren har inte märkt något av rasism eller nazism på skolan.

Skola D

Klassläraren svarar: Inte som jag vet.

Klassläraren för år 6 svarar att några enstaka elever i år 7-9 har uttryckt sådana åsikter. För ett år sedan var det klotter på en yttervägg. Hon vet inte om föräldrarna är medvetna om detta problem eller om de har meddelats.

Skola E

Lågstadieläraren skriver att det nästan inte finns några invandrare på skolorten. Den frånvaron gör eleverna osäkra, när de så småningom möts av dem. Personalen behöver förbereda och jämna vägen och öka förståelsen för andra kulturer och människor, så att goda relationer uppstår vid närlagret t.ex. på högstadieskolan. Vad gäller informationen till föräldrar har nyligen lärarkåren på skolan samtalat om att försöka tydliggöra för föräldrarna att deras barn visar ovana i hur man möter andra kulturer.

Mellanstadielärarna skriver att de inte har problem med detta och detta medför att de inte har behövt meddela föräldrarna.

Skola G

Lågstadielärarna svarar lite olika. Lärare 1 svarar att de elever som går på skolan inte har yttrat nazistiska och rasistiska åsikter, däremot har det hänt tidigare år att elever som börjat på högstadiet under sin fritid klottrar t.ex. nazistsymboler på skolans materiel. Lärare 2 svarar att de inte märkt något av rasistiska och nazistiska tendenser på skolan. På frågan om föräldrarna meddelats är svaren olika. Lärare 1 svarar att hon inte minns och lärare 2 svarar att de jobbar förebyggande genom att använda dagstidning i skolan och att föräldrarna vet om vilka risker det finns för rasism och nazism.

Mellanstadieläraren skriver att de inte vet om de har problem, troligen har de det inte. Men om det visat sig något så är det ritade symboler, fast det är dock ytterst sällan.

Rektorn svarar att de inte har problem med rasism och nazism, men mobbingteamet har ett övergripande ansvar. Hon tror att föräldrarna är medvetna och att de har meddelats.

Skola H

Lågstadieläraren svarar: Nej, vi har inte problem med nazism och rasism.

Mellanstadieläraren svarar: Nej, vi har inte problem med nazism och rasism, inte i en sådan grad att jag har märkt det, men problemen finns säkert.

Skola J

Klassläraren i år 1 tror inte att de har några större problem med nazism och rasism på skolan. Det är svårt för henne att veta eftersom hon arbetat så kort tid på skolan (började i januari 2000). Hon undervisar i år 1 och där har det ännu inte förekommit vad hon vet.

Läraren för år 4-7 svarar att de inte har problem på skolan men i kommunen. Det har visat sig genom bråk. Hon skriver att det är okunskap och segregation som bl.a. är orsaken. Eftersom det inte varit problem på hennes skola har lärarna inte behövt meddela föräldrarna.

Resursläraren svarar att de inte har problem med nazism och rasism.

5.4 Känner du till hur nazisterna sprider sitt budskap, hur de gör när de rekryterar barn och ungdomar och vet du vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för deras budskap?

Skola A

Klassläraren för år 1-2 svarar att nazisterna genom musik, Internet och tidningar sprider sitt budskap. Hon vet inte hur de gör när de rekryterar. Barn/ungdomar som saknar grupptillhörighet och vill känna att de är något är de barn som ligger i farozonen.

Klassläraren för år 3-4 läraren svarar att nazisterna genom tidsskrifter, Internet och musik sprider sitt budskap. Hon antar att de försöker sprida sitt budskap på olika sätt till så många som möjligt och att de kanske lockar med gemenskap och trygghet i ett gäng när de rekryterar. Vad gäller frågan om vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen kan hon tänka sig att det är barn som inte har en grund att stå på och en trygghet i sig själv om "vem jag är". De kanske känner att de hittar sin identitet hos dessa grupper.

Klassläraren för år 5-6 svarar att nazisterna sprider sitt budskap genom Internet, flygblad, rasistiska texter i musik och tidningar som de ger ut. På frågan om rekrytering svarar hon att vid ett tillfälle delade de ut flygblad och visade att det var invandrare som varit inblandade i en gruppvåldtäkt. Det är lättpåverkade barn/ungdomar som söker tillhörighet i en grupp. Många saknar just grupptillhörighet och kommer därför. Andra har inte förstått innebörden av det rasistiska budskapet, de tycker bara att det är häftigt.

Skola B

Sv 2-läraren svarar att nazisterna rekryterar barn/ungdomar genom att bjuda hem dem till sig. De som ligger i farozonen för nazisternas budskap är ensamma och kontaktsökande barn.

Skola D

Klassläraren svarar att nazisterna genom musik, IT, tidningar och flygblad sprider sitt budskap. Han vet inte hur de gör när de rekryter barn och ungdomar. De barn/ungdomar som ligger i farozonen är de barn som inte har bra förebilder och som har det jobbigt med olika saker.

Klassläraren för år 6 svarar att nazisterna genom flygblad, Internet, musik och genom att berätta för andra sprider sitt budskap. De rekryter genom att prata med barn/ungdomar. De visar att det är häftigt. De utnyttjar ungdomars missnöje och pekar på att det är invandrare, judar o.s.v. som gjort detta. De som ligger i farozonen för deras budskap är de som inte blir sedda eller bekräftade, som känner att de inte hör hemma någonstans.

Skola E

Lågstadieläraren svarar via Internet, flygblad (kanske...), att de värvar väldigt unga personer och trumfar in sitt budskap: Sverige åt svenskarna o.s.v. Hon vet inte hur de gör när de rekryterar, men skriver att hon behöver få veta. Hon har ändå en gissning att de försöker få kontakt med mycket unga människor och ”trycker in” sitt budskap. Vad gäller vilka barn som är i farozonen svarar hon att det är osäkra, okunniga och ensamma barn/ungdomar.

Mellanstadielärarna skriver att de sprider sitt budskap genom symboler, Internet, flygblad, musiktexter och att de kanske har speciella kläder och skor. Genom föreläsningar, musik och att de är på skolgårdar och fångar upp vissa lever. De som ligger i farozonen är elever som är osäkra och inte funnit sin plats i kompiskretsen. Det är jag-svaga individer, f.d. mobbingoffer eller mobbare. De kommer från hem där föräldrarna skyller arbetslöshet etc. på invandrare.

Skola G

Lågstadielärarna svarar att nazisterna sprider sitt budskap genom tidskrifter, musik, flygblad m.m. På frågan hur nazisterna gör när de rekryterar svarar lärare 2 att de bjuder in ”ensamma” utstötta ungdomar. Lärare 1 svarar att hon inte riktigt vet deras tillvägagångssätt men att de medvetet väljer mycket unga ungdomar (unga lättleda pojkar) för att successivt (hjärntvätta) påverka dem mot sina ideal. Lärare 2 svarar att det är ungdomar som av olika anledningar behöver hävda sig som ligger i farozonen för deras budskap. Lärare 1 svarar: Alla som råkar komma i kontakt med nazister och rasister vid en känslig period i sitt liv, tidiga tonåren, den tid när de söker sin identitet, är i farozonen för deras budskap. Extra utsatta är förstas de som ej har en social trygghet i hemmet eller på något annat sätt är utsatta t.ex. har svårigheter som gör att de har behov av att hävda sig.

Mellanstadieläraren skriver att de genom Internet, flygblad och musik sprider sitt budskap. Han vet inte hur de gör när de rekryterar. De barn/ungdomar som ligger i farozonen är de med dålig självkänsla/självförtroende. De som har dåliga kamratrelationer, ”besvärliga” hemförhållanden och skolproblem över huvud taget.

Rektorn svarar att de genom Internet och skrivelser sprider sitt budskap. Hon vet inte hur nazisterna gör när de rekryterar. De barn som är i farozonen är gråzonsbarn.

Skola H

Lågstadieläraren svarar att nazisterna sprider sitt budskap genom flygblad och demonstrationer. Nazisterna rekryterar genom att besöka skolgårdar (högstadiet och gymnasiet). De som har dålig självkänsla och identitetsproblem är de som ligger i farozonen.

Mellanstadieläraren svarar att nazisterna genom Internet, e-mail, tidningar och möten sprider sitt budskap. Hon vet inte hur de gör, men gissar att de säkert via ganska unga människor som bildar gäng rekryterar folk. Det är säkert många barn som ligger i farozonen, men särskilt barn med låg självkänsla och identitetssökande barn.

Skola J

Klassläraren för år 1 svarar att nazisterna via Internet, flygblad och föreningar sprider sitt budskap. Hon vet inte riktigt hur de gör när de rekryterar, men tror att Internet utnyttjas mycket. De barn/ungdomar som ligger i farozonen är osäkra barn, barn som vill ha uppmärksamhet och inte lyckas få tillräckligt hemma och i skolan. Barn som har för dålig kunskap är också i farozonen.

Läraren för år 4-7 känner till att de genom musik, disco och att de lockar med gemenskap sprider sitt budskap och rekryterar barn och ungdomar. Barn som är osäkra och har dåligt självförtroende är de som ligger i farozonen för deras budskap samt de som inte har kunskap om olika kulturer.

Resursläraren svarar att de genom klotter och demonstrationer sprider sitt budskap. Hon vet inte hur rekryteringen går till. De som är osäkra, har dålig självförtroende och behöver ett fack att placeras i och de som inte har någon fritidssysselsättning är de som är i farozonen.

5.5 Hur jobbar du på skolan för att förebygga rasism och nazism och vad har du för mål med det?

Skola A

Klassläraren för år 1-2 pratar med eleverna om att det är bra att vara olika och om mobbing. Målet är att barnen ska förstå att alla är lika mycket värda.

Klassläraren för år 3-4 pratar om att vi är olika, ser olika ut och tycker olika – att det är okej och en tillgång. De får också lära sig saker om andra kulturer och plocka fram positiva saker om t.ex. Bosnien så att barnen får något annat än en negativ bild av landet. Målet är att alla ska lära sig att acceptera varandra och kunna se under ytan på människor med t.ex. annan hudfärg.

Klassläraren för år 5-6 jobbar genom att försöka diskutera tidningsartiklar och händelser som förekommit. Invandrarbarn behandlas naturligtvis som svenska barn. Hon har också försökt förklara varför vi har invandrare och orsaken till att de kommit till Sverige. Målet är att bidra till att skapa ett samhälle där alla är lika mycket värda och att få barnen att förstå människor med olika kulturer berikar samhället.

Skola B

Sv 2-läraren har haft sitt Eu-projekt. De har systerskolor i Tanzania och England. Till skolorna skriver de brev, de visar teckningar och videofilmer från respektive systerskola. Läraren tycker också att det är viktigt att lyfta fram likheter mellan fattiga och rika länder. Målet är att eleverna ska visa solidaritet samt lyfta fram likheter mellan t.ex. ett svenskt barn och ett barn som kommer från Ghana.

Skola D

Klassläraren diskuterar mycket om Förintelsen och hur vi alla oavsett ras och annat är värda lika. Målet är att få alla att inse vad det handlar om.

Klassläraren för år 6 svarar att de är en skola med stor spridning av eleverna. Invandrare från olika folkgrupper, ”villabarn”, ”hyreshusbarn” o.s.v. Det blir en naturlig del i skolarbetet att prata om olika kulturer – det blir inte konstigt med olika kulturer. Målet är att visa på att alla är lika mycket värda även om vi är olika. Fostra demokratiska medborgare. Projekt Charlie kan säkert stärka självförtroendet så eleverna inte faller för gruppträck utan tänker själva.

Skola E

Lågstadieläraren skriver att runt den 24 oktober, FN-dagen, handlar No-So ämnet alltid om barn i andra länder, fred och om att vi kan vara olika utanpå men ändå lika inuti. Alla har lika värde. Även i samband med religionsundervisningen pratar de om dessa saker. Om nedlåtande ord och uttryck används av barnen tas detta upp. Målet är att eleverna ska få kunskap om andra och inse att alla är lika värda. Det ska bli en naturlig öppen och kärleksfull kontakt mellan barnen, som fortsätter upp genom åren.

Mellanstadielärarna svarar att de genom att prata ofta om att alla är lika värda – att vi är olika – ska respektera varandra m.m. m.m. förebygger hon rasism och nazism. De försöker få eleverna att sätta sig in i hur det är att behöva fly från sitt hemland p.g.a. krig och förföljelse. Målet är att inga elever som de haft ska bli rasister eller nazister.

Skola G

Lärare 2 skriver att hon genom nyhetsbevakning och etiska diskussioner förebygger nazism och rasism. Lärare 1 gör inget regelbundet och strukturerat utan tar upp diskussionen när något hänt och som t.ex. nämns i massmedia. Målet är att alla ska förstå vad nazism och rasism är (lärare 2). Lärare 1 anser att målet är att barnen ska förstå människors lika värde. De ska veta vad som är rätt och orätt beteende i mötet med andra människor.

Mellanstadieläraren svarar att han samtalar om aktuella händelser, allmänna problemställningar avseende ”skillnaden” mellan människor avseende hemland, hudfärg, kultur och religion i förebyggandet mot rasism och nazism. Målet är att eleverna ska respektera och förstå att människor är olika med varierande förutsättningar och bakgrund.

Rektorn svarar att det ständigt kommer information, mest är det skrifter om hur rasism och nazism kan förebyggas. Målet är att snabbt ta itu med problem vid minsta misstanke. Lärarna är duktiga på att se om något är ”fel”.

Skola H

Lågstadieläraren svarar att hon förebygger rasism och nazism genom att antingen på eget initiativ eller att barnen tar upp något de hört eller sett samtalar om det tillsammans med barnen. Målet är att alla ska få kunskap om vad nazismen står för idag och i historiskt perspektiv, att stärka barnens självkänsla och öva dem att stå emot negativ påverkan.

Mellanstadieläraren förebygger genom att prata mycket om problemen med rasism och nazism med eleverna. Målet är att eleverna ska ta avstånd från allt som har med nazism och rasism att göra.

Skola J

Klassläraren för år 1 svarar att de inte har arbetat intensivt med att förebygga rasism och nazism eller tagit upp det direkt. Men hennes förhållningssätt till detta är givetvis att hon tycker det är viktigt. Hon pratar bl.a. om att alla är människor är olika. Målet är förståelse, att nazism och rasism är fel och att få veta var hatet kommer från.

Läraren för år 4-7 förebygger rasism och nazism genom att prata och diskutera tillsammans med eleverna och informera dem om rasism och nazism. Målet är "Noll-tolerans".

Resursläraren svarar att hon inte är klasslärare och därför inte har något utrymme till att förebygga rasism och nazism.

5.6 Vilket material använder du dig av och känner du till några andra?

Skola A

Klassläraren för 1-2:an använder sig av "Tänk om", "Lika som bär" och "Bamse & bråkstaken". Några andra material känner hon inte till.

Klassläraren för 3-4:an har inte jobbat så länge än och har därför inte hunnit använda något material. Hon känner inte till några material.

Klassläraren för 5-6:an använder sig av tidningsartiklar, aktuella händelser, texter och böcker som handlar om invandrare. Hon känner inte till några andra material.

Skola B

Sv 2-läraren använder sig inte av något material.

Skola D

Klassläraren använder sig av tidningar, böcker och Internet.

Klassläraren för år 6 använder sig av projekt Charlie-materialet. Hon känner inte till några andra material.

Skola E

Lågstadieläraren använder sig av diverse FN-material, sånger och besök av t.ex. "volontärer" som visar bilder och berättar.

Annat material tror hon säkert går att beställa från utbildningsförlagen. Det finns också filmer och "informatörer" från olika invandrargrupper som kan komma till skolan och berätta.

Mellanstadielärarna använder sig av tidningar, TV och i år 6 häftet "...om detta må ni berätta...". Några andra material känner de inte till.

Skola G

Lärare 1 har inget specifikt material just inriktat mot nazism och rasism. Det värderings och etikmaterial som hon använder sig av heter "Jag duger" och är utarbetat av landstinget. Det går mycket ut på att stärka självförtroendet och att våga stå för egna åsikter (stärka identiteten). Hon svarar att det är ett nytt material på introduktion – "Ta steget" – men det är inte klart för de yngre barnen.

Lärare 2 använder sig av dagstidningen, annat material hon känner till är studieboken "...om detta må ni berätta...".

Mellanstadieläraren använder sig av tidningar, TV-program och radion. Det andra materialet och det sista han använde sig av var "...om detta må ni berätta...".

Rektorn använder sig av Lärarförbundets "Att motverka mobbning". På frågan om hon använder sig av något annat material svarar hon att de arbetar med en hälsoförebyggande skola.

Skola H

Lågstadielärare tror inte att det finns något material som passar för 7-8 åringar så hon har inget. Annat material hon känner till är skolans som finns för år 4-6.

Mellanstadieläraren använder sig inte av några material och känner inte heller till några.

Skola J

Klassläraren för år 1 använder sig inte av något material. Hon vet att det finns material som t.ex. böcker (skönlitteratur).

Läraren för år 4-7 använder sig bl.a. av värderingsövningar, föräldrabesök, skönlitteratur och diskussioner. Ett annat material som hon känner till är "Lika – olika".

Resursläraren känner till Förintelsepaketet.

5.7 Har du fått någon utbildning för att få veta hur du ska göra?

Skola A

Ingen av dem har fått gå någon utbildning.

Skola B

Sv 2-läraren har inte fått gå någon utbildning.

Skola D

Ingen av dem har fått gå någon utbildning.

Skola E

Ingen av dem har fått gå någon utbildning.

Skola G

Lärare 1 svarar nej. Lärare 2 svarar att antimobbingsteamet utbildar sig kontinuerligt. Rektorn och mellanstadieläraren har inte fått gå någon utbildning.

Skola H

Ingen av lärarna har fått gå någon utbildning.

Skola J

Klassläraren för år 1 och resursläraren har inte fått gå någon utbildning. Läraren för år 4-7 fick gå på utbildning för länge sedan.

5.8 Vid vilken ålder tycker du att det är mest lämpligt att börja ”förebygga”, varför just den ådern?

Skola A

Klassläraren för 1-2:an tycker att man ska börja förebygga tidigt och fortsätta kontinuerligt.

Klassläraren för 3-4:an tycker att man ska börja förebygga tidigt. Om man vinklar det rätt och lägger det på rätt nivå tror hon att man redan från skolstart kan börja arbeta med det och helst tidigare än så.

Klassläraren för 5-6:an tycker att man kan börja förebygga mycket tidigt med små barn. De ska lära sig respekt för alla. Både skola och föräldrar bör arbeta för detta.

Skola B

Sv 2-läraren svarar att man ska börja förebygga från födseln!

Skola D

Klassläraren tycker att man ska börja förebygga när de är 12-13 år.

Klassläraren för år 6 tycker att man ska prata om skolans värdegrund och få det som en naturlig del i arbetet. Man bör börja med förskolan. Mer specifikt om nazism och rasism i år 4-6. Då förstår de vad det handlar om.

Skola E

Lågstadieläraren tycker att man redan från dagis/förskoleåldern kan börja förebygga. Barnen träffar på ”olika” kamrater redan där.

Lärare 2 svarar att man vid 11-12 års åldern ska börja förebygga för då är ungdomar nyfikna och mycket påverkbara. Lärare 1 svarar att man ska starta tidigt med regelbundna samtal under skoltiden. Man ska ta upp aktuella händelser – svara på elevernas frågor oavsett vilket ämne man håller på med.

Skola G

Lärarna svarar att man redan på lågstadiet kan börja förebygga mot rasism och nazism men det måste ske på ett naturligt och balanserat sätt.

Mellanstadieläraren tycker att man kan börja förebygga när det går att kommunicera med barnet.

Rektorn tycker att man ska börja förebygga mot rasism och nazism i förskoleklasserna.

Skola H

Hon tror att man kan börja förebygga redan vid 7-års ålder. Barnen lyssnar och tar till sig budskapet om det bara är anpassat till deras ålder.

Mellanstadieläraren tycker att man ska börja förebygga tidigt. Barn förstår mer än vi anar – det är viktigt att ta upp dessa allvarliga ämnen så fort som möjligt.

Skola J

Klassläraren för år 1 tycker att man ska börja förebygga tidigt (år 1-3) annars kan det vara för sent. Man ska börja i liten skala och allt eftersom ta större frågor.

Läraren för år 4-7 tycker att man ska börja förebygga så tidigt som möjligt (förskolan).

Resursläraren tycker att man ska börja förebygga i år 5-6. Då är de stora nog att förstå vad det handlar om.

5.9 Samarbetar ni med t.ex. polisen och föräldrar? Hur? Varför? Varför inte?

Skola A

Klassläraren för 1-2:an kontaktar föräldrarna vid bråk/mobbingtendenser.

Klassläraren för 3-4:an har inte samarbetat hittills men tror att det är viktigt att man levandegör detta ämne för eleverna. Det är viktigt att ta in människor utifrån som vet vad de pratar om – då tror hon att förståelsen ökar bland eleverna. Om det uppstår problem kontaktas naturligtvis föräldrarna.

Klassläraren för 5-6:an har inte behövt polisens eller föräldrarnas hjälp. Hon skulle nog ta föräldrarnas hjälp om det blev nödvändigt.

Skola B

Sv 2- läraren svarar att de inte behövt samarbeta med polisen eller föräldrarna eftersom de inte haft problem med t.ex. rasism och nazism på skolan.

Skola D

Klassläraren svarar att polisen är och informerar om snatteri m.m.

Klassläraren för år 6 svarar att det inte har känts aktuellt eftersom rasism och nazism inte är ett synligt problem på skolan.

Skola E

Lågstadieläraren svarar att polisen har blivit mera osynlig i skolan p.g.a. indragningar när det gäller tjänster och ekonomi. Ta upp ämnet på föräldramöten kan hon tänka sig att göra. Vid enskilda fall kontaktar hon föräldrarna.

Mellanstadielärarna samarbetar inte med någon eftersom det inte har varit aktuellt.

Skola G

Lågstadielärarna svarar att de inte samarbetar med polisen eller föräldrar eftersom de inte haft några fall av nazism eller rasism på skolan ännu.

Mellanstadieläraren har inte diskuterat något om rasism och nazism med föräldrar eller polisen. Men annars brukar han samarbeta med föräldrar i samband med föräldramöten.

Rektorn svarar ja.

Skola H

Läraren svarar nej. Hon tycker att det räcker med gruppsamtal med mindre barn i förebyggande syfte.

Mellanstadieläraren har inte samarbetat med polis eller föräldrar eftersom de inte haft några konkreta fall med rasism eller nazism på skolan.

Skola J

Klassläraren för år 1 svarar att de inte har samarbetat med polis eller föräldrar än.

Läraren för år 4-7 svarar att de har haft temadagar med samarbete.

5.10 Finns det någon åtgärdsplan på skolan?

Skola A

Nej!

Klassläraren för 5-6:an svarar att det inte finns någon men att man som lärare bör ha en i sin ”skalle” om problem uppstår.

Skola B

Mobbningsplan

Skola D

Klassläraren för år 6 vet inte om det finns någon åtgärdsplan på skolan.

Skola E

Nej!

Skola G

Nej, inte mer än mobbingplanen.

Skola H

Det finns ej enbart en åtgärdsplan mot rasism men det finns en mot mobbing.

Skola J

Nej!

Resursläraren svarar att hon inte vet.

6. Diskussion

"Förintelsen inträffade eftersom den kunde hända. Om den inte hade kunnat hända, då hade den inte hänt. Men eftersom den har hänt en gång, så kan den hända igen. Det är därför Förintelsen måste vara en varning för oss alla, hävdade professor Yehuda Bauer från Hebrew University i Jerusalem under Förintelsekonferensen i Stockholm" (Mathiasson, 2000, s. 17).

I den litteratur jag studerat sägs det att det krävs kunskap och engagemang för att förebygga nazism och rasism. De resultat jag fått i min undersökning visar att denna kunskap och detta engagemang många gånger saknas. Poliskommissarie Greger Wahlgren anser att alla måste ha mer kunskap om nazism och främlingsfientlighet. I Värmland arbetar alla aktivt inom skolan för att förebygga rasism och nazism. Det ska vara svårt att vara rasist i Värmland. Projektet i Värmland borde vara ett startskott för andra orter och skolor i Sverige att sätta igång liknande projekt (Andersson, 2000).

Kunskapsbristen hos lärarna, antalet yrkesverksamma år spelade ingen roll, om vad som står i styrdokumentet (Lpo-94, kommunala skolplanen och lokala arbetsplanen) är anmärkningsvärd. Det är styrdokument, som vi som arbetar inom skolan har skyldighet att följa och därmed skall vi veta vad som står i dem.

"Läroplanen skall styra skolan och innehåller bindande föreskrifter för dess verksamhet. I läroplanen formuleras skolans värdegrund och uppgifter samt anges mål och riktlinjer för verksamheten. Där anges också vem som har ansvar för en viss verksamhet i skolan och vad detta ansvar innebär. Läroplanen uttrycker därmed vilka krav staten ställer på skolan. Läroplanen uttrycker också vilka krav och förväntningar elever och föräldrar kan ha på skolan och vilka krav skolan ställer på eleverna" (Lpo-94, 1994, s.2).

Samtidigt som enkäterna samlades in, frågade jag och mina kompisar efter den aktuella skolans lokala arbetsplan och den kommunala skolplanen. I de flesta lokala arbetsplaner står det inget specifikt om nazism och rasism. Det står om demokratiska värderingar och att värdegrunden är ett förhållningssätt till alla människors lika värde.

Vad gäller de kommunala skolplanerna står det uttryckt olika angående nazism och rasism. I C och D:s kommunala skolplan står det att förskolor och skolor ska arbeta för ett integrerat samhälle och motverka all segregation och diskriminering. De ska vara mötesplatser för människor med olika sociala och etniska bakgrunder. All personal ska arbeta förebyggande mot rasism och göra aktiva insatser om yttringar av främlingsfientlighet uppträder. Varje skola ska ha en "Lokal handlingsplan för en trygg miljö i skolan" och redovisa åtgärder för att göra sin skola tryggare. Handlingsplanen ska redovisa samarbete med föräldrar, polis och socialtjänst. Förskolan och skolan ska ge kunskap om internationella förhållanden i syfte att öka förståelsen för demokratiska värden samt motverka rasism. Förskola och skola ska till organisation, innehåll och arbetsformer präglas av demokratiska värderingar och övertygelsen om alla människors lika värde.

På många orter är den kommunala skolplanen ute på remiss. I E och F:s kommunala skolplan som är ute på remiss står det klart och tydligt att all personal och alla elever ska reagera och ingripa när någon utsätts för rasism. Elevers och elevorganisationers kunnande om främlingsfientlighet och rasism ska användas i arbetet mot icke-demokratiska yttringar.

Rektor ska ansvara för att en handlingsplan tas fram som tydligt visar ansvarsförhållanden, samt hur skolan agerar vid rasism. Denna ska vara ett levande dokument som kontinuerligt diskuteras tillsammans med elever och föräldrar.

I skolplanerna står det att det ska finnas en handlingsplan på skolan för hur de ska arbeta mot rasism. I min undersökning är det inte en enda skola som har en sådan plan. En lärare svarar att det inte finns någon, men att alla borde ha en i sin "skalle". Men de som inte har den i ryggmärgen, hur kommer de att reagera vid ett möte med denna problematik? Och är det inte bättre att skolan har en gemensam strategi och ett mål? Jag anser liksom Läraförbundet (2000) att det är viktigt att man på skolan har ett gemensamt förhållningssätt. Jag tror det är viktigt att ha en handlingsplan bl.a. därför att personalen på skolan måste ha vissa direktiv som anger vad som gäller och hur de ska agera så de inte står helt handfallna om de konfronteras med problemet. Känner de sig oroliga över hur de ska bemöta problemet har de handlingsplanen att ta till. Där ska det stå konkret vad som ska göras.

En lågstadielärare på skola G svarade på frågan om vad den lokala arbetsplanen säger om rasism och nazism att de aktivt ska arbeta mot mobbing?! För mig är det två helt skilda saker det gäller. Jag tycker att det känns som ett undvikande svar. Tycker läraren inte att det är skillnad på mobbing och rasism? Är inte rasism en form av mobbing? Däremot behöver mobbing i sin tur inte vara rasism.

Något mycket anmärkningsvärt är att vissa kommuner och skolor inte har en riktig och konkret kommunal skolplan och en lokal arbetsplan. Det är en skyldighet kommunerna och skolorna har. Enligt skollagen ska varje kommun ha en skolplan. Där ska det stå svart på vitt hur skolorna ska arbeta och hur de arbetar. Den kommunala skolplanen ska bygga på Lpo-94 och den lokala arbetsplanen ska bygga på den kommunala skolplanen.

"De mål och riktlinjer för utbildningen som anges i skollagen, läroplanen och kursplanerna skall konkretiseras i den lokala planeringen. Av skolplanen, som antas av kommunfullmäktige, skall de åtgärder som kommunen avser att vidta för att uppnå de riksgiltiga målen för skolan framgå.

I den lokala arbetsplanen skall den enskilda skolan ange hur målen skall förverkligas och hur verksamheten skall utformas och organiseras. Där anges således mål för verksamheten som helhet. Lärarna utformar tillsammans med eleverna undervisningsmål. Dessa mål och olika elevgruppers behov och förutsättningar är utgångspunkten för val av arbetssätt" (Lpo-94, 1994, s.3).

Skolorna har generellt svarat att de inte har problem med rasism och nazism i skolan/kommunen. Om de har problem så uppstår de oftast på högstadiet. Men om personalen vet med sig att det kan uppstå problem på högstadiet varför börjar de inte fundera och reflektera över varför det händer, och vad de kan göra för att det inte ska hända?

Samarbetet och kontakten som skolorna har med bl.a. föräldrar, polisen och föreningar visar sig i denna undersökning vara obefintlig. Skolorna arbetar mest själva, det verkar som om de inte vill ha hjälp. Tyvärr så tror jag att många skolor är rädda för att be om hjälp, de vill helst klara av allt själva. Som Nordmark (1995) uttrycker så är en grundläggande tanke när man börjar ett arbete mot rasism i skolan, att skolan inte ensam kan klara av problemet. I min undersökning svarar många på frågorna om de meddelat föräldrarna om problem uppstått och om de samarbetar med t.ex. polisen och föräldrar att de inte behövt kontakta föräldrarna. För

mig är det en självklarhet att man kontaktar och tar hjälp av föräldrar och kunniga personer på området. Med gemensamma erfarenheter och kunskaper kan vi lösa problemet.

I vårt samhälle finns många bra kunskapskällor att tillgå t.ex. flyktingföreläsningar och invandrarföreningar. För att det ska ske en större förståelse mellan invandrarföräldrar och svenska föräldrar tycker jag som Nordmark (1995) att föräldrarna kan träffas och diskutera viktiga frågor. Varför inte ordna olika temakvällar där t.ex. föräldrar och elever från olika länder och kulturer berättar om sina olika högtider. Det är viktigt att det blir bra kulturmöten så att vi undviker kulturkrockarna.

Tillsammans med Riksförbundet Hem och Skola har levande historia producerat ett dialogpaket som kallas "Valet är ditt". Materialet fungerar som ett underlag för diskussion om hur skolan kan arbeta mot rasism. Materialet riktar sig till föräldrar och lärare att använda vid föräldramöten. Dialogpaketet innehåller en videofilm på ca. tio minuter, fem frågekort som beskriver olika situationer, samt en handledning för lärare.

Anders Alvin, SO-lärare vid Nicolaiskolan i Nyköping sedan snart 20 år skriver, "Om lärarkåren hade tagit sitt fulla ansvar hade vi inte haft den nynazism som finns i Sverige i dag!" (Levande Historia Rapport, 2000, s. 10)

Utifrån mina enkätsvar känns det som lärarna inte tar rasism och nazism på så stort allvar. När jag ringde runt till skolor för att höra om det var okej att lämna ut enkäter fick jag ett chockerande svar tillbaka från en rektor. Jag presenterade mig och vad mitt examensarbete handlar om. När jag frågade om jag fick komma och lämna enkäter till personalen svarade rektorn: "Men det här är en låg- och mellanstadieskola!?" Jag blev helt mållös hur kunde hon säga något sådant. Det spelar ingen roll vilket år eleverna går, tanken om nazism och rasism ska alltid finnas hos personalen. Det som är skrämmande är att i denna kommun har de problem med unga nazister. Detta har pågått i flera år men vad har skolan gjort på den orten för att förebygga?

En lärare på skola H har fyllt i att hon inte märkt något av rasism och nazism men att det säkert finns. Varför blir det ingen reaktion? Är det så att lärarna inte orkar bry sig och blundar för problemen i stället för att ta tag i dem? Är det så bryter de mot sina skyldigheter som lärare. Vi ska aktivt motverka rasism och nazism.

Klocklång (1999b) intervjuar Gustav Högkil, f.d. nynazist, och Kent Lindahl, projektledare för EXIT och med eget förflutet i rasistiska organisationer. EXIT är ett projekt som hjälper och ger stöd till ungdomar som hamnat i rasistiska och extremt nationalistiska organisationer och vill lämna dem. Alla går i frivillig terapi och alla kontakter med de nazistiska och rasistiska rörelser är förbjudna. Allt ska byggas upp från grunden igen och det är en tuff tid som väntar för ungdomarna. Projektet vill även minska nyrekryteringen till rasistiska grupper genom att öka kunskapen om dessa bland personer som arbetar med ungdomar i riskzonen.

Gustav Högkil säger i intervjun att hans lärare "mycket väl" kände till vad han höll på med. "Men istället för att ta en diskussion med mig om invandring och Förintelsen, så tystade dom ner den. "Vi måste ha rätt, eftersom skolan vill stoppa oss", tänkte jag och såg lärarna som hjärntvättade sionistlakejer" (Klocklång, 1999b, s.32).

Kent Lindahl känner också igen skolans tafatthet: ”Skolan måste erkänna att problemen finns och att det är en angelägenhet för hela skolan, inte bara för lärare med nynazister i klassen” (Klockljud, 1999b, s.32).

I Rapport från Levande Historia (2000) skriver Statsminister Göran Persson ”För det har vi lärt oss av Förintelsen; att lika farlig som fåtalets ondska är de många vanliga människornas tystnad. Vi får aldrig tystna igen. Vi måste tala om demokratin och människovärdet. Vi får inte glömma de mörka delarna av vår historia. Gör vi inte det så riskerar vi att inte känna igen det ideologiska våldet när vi står inför det, att inte känna igen människosynen när den manifesteras i enskilda trakasserier här och nu.”

Lärarnas kunskaper om hur nazister och rasister sprider sitt budskap har i min undersökning visat sig vara mycket bra. De känner till att de t.ex. via Internet, tidningar, musik och flygblad når ut till barn och ungdomar. Här är jag fundersam, de vet hur nazister och rasister gör när de sprider sitt budskap, men skulle de känna igen materialet och knyta det till en rasistisk eller nazistisk organisation om de fick se eller höra det? Jag anser att det är viktigt att lärare får information om kännetecknen för sådana här material. Jag tycker att kunskapen hos personal inom skolan och andra personer som arbetar med barn och ungdomar måste bli betydligt större.

Kent Lindahl säger att han sett tröjor på elever med tryck som ”Smash the Jews” och ”Hitler on World Tour – Poland 1939...” utan att skolan gjort något åt det. Han säger att skolan är rädd för JO-anmälningar och att de ska kolla med polisen vad som gäller. Det är bättre att anmäla än att inte göra något alls! (Klockljud, 1999b)

Klockljud (1999a) intervjuar Renzo Aneröd, antirasistisk hårdrocksmusiker och föreläsare i skolorna om vad Vit Makt är och vad rörelsens musik egentligen står för. Aneröd har ett projekt bland svenska ungdomar som i utsatta områden riskerar att fångas upp av nynazisterna. Tillsammans analyserar de vad VM-texterna står för. Han vill ge dem alternativ, ”en lika aggressiv och förbannad musik” men med andra förtecken.

Aneröd är besviken på fritidsgårdar och skolor som inte ställt upp trots att alternativet är nazisternas ”gemenskap”. ”Nynazisterna vill inget hellre än ställa upp för blöjnassarna.” Aneröd anser att vuxna ska vara mer vaksamma, verkligen lyssna på den musik som ungdomarna spelar och inte vara rädda för att lägga sig i. Ungdomarna behöver klara regler och samtidigt hjälp att hitta alternativ (Klockljud, 1999a, s.37).

Rekryteringen av barn/ ungdomar sker framförallt genom musiken och därför är det viktigt att vuxna känner till något om den musik som barnen och ungdomarna lyssnar på. Värningen sker tidigt, redan i 13-årsåldern enligt Läraförbundet (2000). Jag tycker att vi i skolan och alla andra vuxna måste börja ta vårt ansvar och reagera mer när vi ser unga människor som yttrar rasistiska och främlingsfientliga åsikter. Tyvärr så råder mentaliteten i dagens samhälle att ingen riktigt bryr sig. Tonåringar som inspireras av rasism och nazism anses vara någon annans problem men det är vårt ansvar att göra något för säger vi inte ifrån accepterar vi det. Föräldrar måste ta mer ansvar och intressera sig för sina barn. Det måste bli en närmare och varm kontakt mellan vuxna och barn. Barnen och ungdomarna ska känna en trygghet och att de kan lita på oss vuxna. Vi måste finnas för barnens och ungdomarnas bästa. Det är viktigt att vi ställer upp som stöd och hjälper dem med svar på deras funderingar och tankar. Vi vuxna måste samarbeta och inte vara rädda för att be andra t.ex. polis eller skola om hjälp när det är något vi inte klarar av.

I min undersökning har lärarna också en klar bild för sig vilka barn och ungdomar som ligger i farozonen nämligen bl.a. de som har problem i sina familjer och söker för nazisternas och rasisternas budskap. Eftersom de vet vilka barn som ligger i farozonen borde de göra något för att förhindra att barnen i ett senare skede kanske rycks med i nazistiska och rasistiska rörelser.

Det är viktigt att vi börjar i rätt tid när barnen är som mest påverkbara. Enligt Raundalen och Lorentzen (1996) är barnen i "guldåldern" i 8-12 års åldern. Här har vi i skolan bra chanser att få barnen att tänka på "rätt" sätt. Börjar vi för sent kan det vara oerhört svårt eller rentav omöjligt att få dem att komma på "rätt spår" igen. Enligt Nordmark (1995) och Raundalen och Lorentzen (1996) krävs det betydligt mer genomtänkta metoder och strategier för att få dem på rätt spår igen. Men jag tror att även om det har gått lång och det känns omöjligt att påverka barnet så får man aldrig tappa hoppet.

Undervisningen i skolan måste läggas på den nivå eleverna befinner sig och bl.a. ta hänsyn till elevernas bakgrund och förutsättningar. Jag håller med Helle Klein i hennes artikel (Levande Historia Rapport, 2000) att undervisningen ska ge kunskap men även förståelse. Framför allt måste skolan främja elevens förmåga till empati, till att se sig själv i andra. Jag tror att om de kan leva sig in i hur människor har det som är utsatta för rasism så får de en större förståelse och inblick i det. Vi måste lyfta ner informationen på en sådan nivå att barnen kan känna igen sig och identifiera sig med det. Vi som lärare måste väcka intresset, vidga det och hålla det kvar.

Som Tomas Böhm (1996) skriver tror jag också att det är viktigt att barnen upplever en trygg och varm atmosfär i skolan. Vi måste ge barnen en god självbild. Jag tror att detta är en stor grundsten i förebyggandet mot rasism och nazism. Om barnen är trygga i sig själva så underlättas arbetet.

Alla lärare som svarat hur de jobbar för att förebygga nazism och rasism nämner bl.a. samtal och diskussioner som metod. Det känns som en bra och väsentlig metod. Barnen och ungdomarna måste själva få tänka och reflektera över vad som har hänt och händer ute i världen. De måste få sätta ord på sina tankar. Detta är en viktig del om vi ska hjälpa barnen och ungdomarna att utveckla sitt flexibla tänkande som Raundalen och Lorentzen (1996) skriver om.

Vi måste göra barnen och ungdomarna medvetna om den rikedom av kunskaper och erfarenheter som människor från andra nationaliteter och kulturer för med sig till vårt samhälle. Som de flesta lärare tar upp måste eleverna förstå att alla människor har lika värde oberoende vart man kommer från. Barnen och ungdomarna måste, som Raundalen och Lorentzen (1996) skriver, lära sig att människor ser olika ut men att de kan ha mycket gemensamt.

Läroutbildningen har inte erbjudit någon kurs eller föreläsning inom detta område, i alla fall inte för mig med No- inriktning. Jag tycker att det skulle vara en bra början att läroutbildningarna har föreläsningar och seminarier om detta. Det skulle kännas tryggt att ha med sig kunskap inom detta aktuella och angelägna område. Ska vi kunna ta tag i problemen när vi är färdigutbildade måste vi också ha kunskap om hur vi ska gå till väga och vart vi kan vända oss om vi behöver hjälp. Läroutbildningen skulle t.ex. kunna ta kontakt med Greger Wahlgren, polis med speciella kunskaper om den nynazistiska rörelsen i Sverige och verksam på Brottsförebyggande centrum i Värmland.

Wahlgren anser att när det gäller att bekämpa nazism, rasism och främlingsfientlighet är det viktigt att ha ett brett samarbete i samhället. Wahlgren har tidigare arbetat på Rikspolisstyrelsen och har tagit fram en strategi för hur organisationer och myndigheter kan samverka för att förhindra att fler ungdomar dras in i nazistiska kretsar. Det är den strategin som tillämpas med framgång i Värmland.

För att nå ut till så många ungdomar som möjligt samarbetar Brottsförebyggande centrum med bl.a. idrottsrörelsen, biblioteken och kyrkan. En stor del av arbetet handlar om utbildning – av lärare, föräldrar, poliser m.fl. Utbildningen går bland annat ut på att lära sig känna igen symboler som nazisterna använder sig av. Det informeras också om att det nazisterna ofta ägnar sig åt rent brottslig verksamhet.

Hittills har ca 70 procent av alla lärare och övrig skolpersonal fått utbildning i Värmland. Detta har medfört att det håller på att byggas upp ett nätverk i skolorna. Nätverket består av lärare som är ansvariga för de här frågorna och som på sikt kan få en ännu bredare kompetens.

...om detta må ni berätta... är ett material som Regeringskansliet gav ut i början av februari 1998. Bokens målgrupp var till en början bestämd till föräldrar med barn i den svenska grundskolan; författarnas målsättning blev att ge dessa föräldrar en möjlighet till identifikation med andra föräldrar, i en annan tid och på en annan plats. Författarnas utgångspunkt var att boken skulle ge de nödvändiga kunskaper om just Förintelsen för att föräldrar skulle kunna diskutera grundläggande värdefrågor med sina barn. Skolor har fått erbjudande att beställa boken kostnadsfritt.

Enligt min undersökning är det inte många skolor som känner till detta material. Förhoppningsvis hade de bara glömt bort att det finns. Jag hoppas att alla skolor har den och att lärarna läst den. Detta är ett material som skolorna kan använda i sitt arbete mot rasism och nazism.

Författarna ville genom att beskriva individuella öden, varvade med historiska dokument försöka underlätta inlevelsen i den process som ledda fram till Förintelsen. ”Vi ville skala av allt utanverk och försöka få människor att se på Förintelsen så naket som möjligt. Bort med alla floskler, beskäftigheter och missuppfattningar kring Förintelsen. Vill man verkligen förstå – för att någonsin kunna dra lärdom – måste man som läsare disciplinera sig och *se* bilderna och texten och *varsebli* innehållet på ett väldigt avskalat sätt. Den som inte ser eller varseblir följer omedvetet i förövarnas fotspår. Om människor anser att Förintelsen inte angår dem, innebär det att Hitler vann. Och då kan det hända igen” (Levande Historia Rapport, 2000, s.4-5).

Levande historia har tillsammans med Skolverket och lärarförbunden tagit fram en tipskatalog med ett urval filmer, litteratur, pedagogiska material, hemsidor och organisationer med anknytning till Förintelsen. Katalogen informerar också om överlevande från Förintelsen som föreläser om sina upplevelser från andra världskriget. Denna tipskatalog har skickats ut till alla skolor men finns även tillgänglig på Levande historias hemsida.

6.1 Metoddiskussion

Jag valde att göra enkäter för att kunna jämföra olika skolor över ett större område. Nu så här i efterhand när jag har fått in enkäterna har jag lite tankar angående min metod. Eftersom det är tre skolor av tio som inte lämnat in en enda enkät så blir jag fundersam över vad det kan bero på. På två av skolorna var svaret att de tyckte enkäten var svår och därför ville de inte ta sig tid med den. Detta var en svag ursäkt. Jag hade på första sidan hänvisat till mig och lämnat telefonnummer och e-mailadress så att de kunde nå mig om de hade frågor eller funderingar.

Tiden som skolpersonalen fick för att fylla i min enkät varierade mellan en och två veckor. Skulle jag göra om undersökningen skulle de få mer tid på sig, det kanske är en faktor som avgör att det är så få som fyllt i enkäten. Men samtidigt så tycker jag att tiden borde ha räckt. Jag pratade med en lärare och hon sade att det tog en knapp halvtimme att fylla i enkäten när hon väl satte sig. En halvtimme borde varje lärare och rektor tagit sig tid till för ett så viktigt och aktuellt ämne.

Om jag hade gjort personliga intervjuer hade jag fått mer noggranna svar på mina frågor och jag hade kunnat ställa följdfrågor. I min undersökning är det en del diffusa svar som jag gärna hade fått mer utvecklade och preciserade.

Eftersom jag fick in så få enkäter hade jag kunnat följa upp med t.ex. telefonintervjuer. Men eftersom det är under en kortare period som arbetet ska göras ansåg jag att jag inte att tiden skulle räcka till.

6.2 Slutdiskussion

Under detta arbete har nya frågeställningar väckts. Ytterliggare undersökning kring om lärarna känner igen rasisterna och nazisternas material skulle kunna genomföras. I min undersökning kommer det fram att de vet hur de sprider sitt budskap, men känner de igen det om de ser eller hör det?

”Världen är alldeles för farlig att leva i – inte på grund av de människor som gör det onda, men på grund av de människor som står bredvid och låter dem göra det” Albert Einstein, Levande historia (1998).

Professor Yehuda Bauer bidrog med tre tillägg till Tio Guds bud under Förintelsekonferensen i Stockholm:

”Du skall aldrig vara gärningsman.
Du skall aldrig vara offer.
Du skall aldrig vara åskådare.”

Av dessa budord är kanske det tredje det som är svårast, men också viktigast. Det fanns allför många passiva åskådare till nazisternas illdåd. Det finns allför många passiva åskådare till de illdåd som sker också i vår tid och i vårt land (Klein, 2000).

Jag hoppas att mina enkäter har väckt en tanke på skolorna att det är dags att börja arbeta förebyggande mot rasism och nazism.

7. Referensförteckning

- Almgren, S. Rantakeisu, U. & Starrin, B. (1996), "Vi måste visa att vi inte är rasister." Centrum för folkhälsoforskning
- Andersson, B. (2000), "Det ska vara svårt att vara nazist." *Lärarnas Tidning*, 2/00, s.28-29
- Böhm, T. (1993), *Inte som vi: Psykologiska aspekter på främlingsfientlighet och rasism*. Stockholm: Natur och Kultur
- Gustavsson, T. (2000), Att lära av historien. *Östgöta Correspondenten*, 2000-01-25, s.A3
- Klein, E. (2000), Det handlar om vårt eget ansvar. *Östgöta Correspondenten*, 2000-01-27, s.A5
- Klockljug, M. (1999a), Vit Makt står för hatets musik. *Lärarnas Tidning*, 5/99, s.37
- Klockljug, M. (1999b), EXIT – vägen ut för nynazister. *Lärarnas Tidning*, 6/99, s.32-33
- Levande Historia (2000), *Rapport*. Regeringskansliet
- Lodenus, A-L. & Wikström, P. (1997), *Nazist, rasist eller bara patriot?* Rikspolisstyrelsen
- Läraryrket (2000), *Att motarbeta nazism och rasism i skolan*
- Lööw, H. (1998), *Nazismen i Sverige 1980-1997*. Stockholm: Ordfront Förlag
- Lööw, H. (1999), *BRÅ-rapport 1999:10, Vit maktmusik*. Brottsförebyggande rådet
- Mathiasson, L. (1999), Förintelsen kan inte förklaras med några enkla sammanhang. *Lärarnas Tidning*, 6/99, s.34-35
- Mathiasson, L. (2000), Det hände en gång – och det kan hända igen. *Lärarnas Tidning*, 3/00, s.17
- Nordmark, C. (1995), *Strategier mot rasism och främlingsfientlighet*. Statens invandrarverk
- Nygren, P. (1995), Nazister värvar på skolor. *Göteborgsposten*, 1995-10-12
- Ofstad, H. (1979), *Vårt förakt för svaghet: Nazismens normer och värderingar - och våra egna*. Stockholm: Prisma
- Raundalen, M. & Lorentzen, G. (1996), *Barn och rasism*. Lund:Studentlitteratur
- Tillberg, H. (2000a), Nazister rekryterar i skolan. *Östgöta Correspondenten*, 2000-01-25, s.B3
- Tillberg, H. (2000b), Lär dig tyda koderna. *Östgöta Correspondenten*, 2000-01-25, s.B3

Utbildningsdepartementet. (1994), *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna. Lpo 94, Lpf 94*. Stockholm: Utbildningsdepartementet

Hej!

Jag heter Christina Hermansson och studerar på grundskollärautbildningen med inriktning Ma/No 1-7 vid Linköpings universitet. Just nu håller jag på att skriva mitt examensarbete som handlar om hur skolor jobbar eller hur de kan jobba för att förebygga nazism och rasism.

Syftet med mitt arbete är att se hur skolorna tolkar och omsätter styrdokumentens riktlinjer angående rasism och nazism.

Jag vill undersöka hur nazisterna gör när de rekryter barn/ungdomar samt vilka barn som ligger i farozonen för deras rekrytering.

Jag skulle bli väldigt tacksam om du ville fylla i denna enkät och på så sätt hjälpa mig med min undersökning. Naturligtvis kommer inte resultaten att redovisas på ett sådant sätt att man kan räkna ut på vilken skola undersökningen är genomförd. Om du har några frågor får du gärna höra av dig till mig genom telefon xxx eller e-mail: xxx.

Enkäten består av öppna frågor och tycker du att det inte finns tillräckligt med utrymme för svar är jag tacksam om du skriver vidare på ett lösblad. En del frågor kan besvaras endast med ja eller nej, men jag skulle vilja att du utvecklar ditt svar. Desto utförligare svar jag får från dig, desto lättare blir det att sammanställa min undersökning. Fråga 1-3 handlar om styrdokumentet, där ser jag helst att du inte tittar i några papper utan skriver vad du kommer ihåg utan att ha läst. Jag hoppas att jag med denna enkät får ett grepp om hur skolorna arbetar angående detta problem.

Tack på förhand. Christina Hermansson

Undersökning

Man/Kvinna

Jag jobbar som

Yrkesverksamma år	0-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	20-25 år
	25-30 år	30-35 år	40-		

- Vad säger Lpo-94 om rasism och nazism?
- Vad säger den kommunala skolplanen om rasism och nazism?
- Vad säger er lokala arbetsplan om nazism och rasism?
- Har ni problem med nazism och rasism på skolan/i kommunen?
Om ni har det, hur har det visat sig?
- Är föräldrarna medvetna om detta problem? Hur har de meddelats?
- Känner du till på vilka olika sätt nazisterna sprider sitt budskap? Nämn några.
- Vet du hur nazisterna gör när de rekryterar barn och ungdomar?
- Vet du vilka barn/ungdomar som ligger i farozonen för deras ”budskap”?
- Hur jobbar du på skolan för att förebygga rasism och nazism?
Om du inte gör det, varför?
- Vad har du för mål med ”förebyggandet”?
- Använder du dig av något material? Vilket/vilka?
- Känner du till några andra material? Vilket/vilka?
- Har du fått gå någon ex. fortbildning för att veta hur du ska gå till väga?
- Vid vilken ålder tycker du att det är mest lämpligt att börja ”förebygga”? Varför just den åldern?
- Samarbetar du med t.ex. polisen och föräldrar? Hur? Varför? Varför inte?
- Finns det någon åtgärdsplan för detta på skolan?

Bilaga 2

Vit maktmusik

- **Bärsärkarna** (Kalmar)
- **Division S** (Stockholm)
- **Germania** (Södertälje)
- **Heysel** (Katrineholm)
- **Odal mannen** (Stockholm)
- **Odium** (Lilla Edet)
- **Pluton Svea** (Eskilstuna)
- **Storm** (Nödinge)
- **Svastika** (Linköping)
- **Totenkopf** (Göteborg)
- **Vit aggression** (Södertälje)
- **Hets Mot Folkgrupp** (Trelleborg)

Bilaga 3

Hakkorset eller **svastikan** är en av våra äldsta symboler som förekommit i olika kulturer ända sedan ca 3000 f. Kristus. 1920 erkändes hakkorset som nazismens symbol (Läraryrket, 2000).

Solhakkorset användes flitigt av nazisterna i Tyskland under andra världskriget, bl.a. av Waffen SS-division Viking (Läraryrket, 2000).

Solhjulet, **solkorset** eller **hjulkorset** används av NRP (Nazistiska Rikspartiet) och i olika rasistiska sammanhang. Observera dock att symbolen också används inom kyrkan (Läraryrket, 2000).

Kelterkorset förekommer ofta i Vit maktkretsar. Precis som solkorset används det också i kyrkliga sammanhang, framförallt i England och Wales (Läraryrket, 2000).

Triskelon används bl.a. av det sydafrikanska nazistpartiet. Idag är det också en samlings symbol för hela Vit maktrörelsen (Läraryrket, 2000). I Sverige används den bl.a. av ett postorderföretag för rasistisk musik i Linköping som även bär namnet Triskelon (Lodenius och Wikström, 1997).

Varghaken, som under kriget användes av bl.a. Waffen SS-divisionen i Holland, är den kanske vanligaste symbolen för den moderna Vit maktrörelsen (Läraryrket, 2000). Denna symbol används bl.a. som tygmärke på jackärmen (Lodenius och Wikström, 1997).

Livsrunan eller **Livets träd** är hämtad ur runalfabetet. Den sägs symbolisera en människa som vänder upp händerna. Upp- och nerveränd symboliserar den döden. Symbolen användes av SS i födelse- och dödsannonser. I Sverige har symbolen använts av bl.a. Nationella Alliansen (som upplöstes 1997) (Läraryrket, 2000).

Odalrunan från det germanska runalfabetet symboliserade ursprungligen äganderätten till jorden. 30-talsnazisterna använde odalrunan som symbol för "Blut und Boden", d.v.s. tron på att jorden har ett besjälade samband med folket som lever där. Idag är den en av de allra vanligaste symbolerna i framförallt Sverige och Norge (Läraryrket, 2000).

Segerrunan har i olika sammanhang använts för att symbolisera fara, energi, hetta och kraft. Idag används den ofta av unga nazister som använder den i stället för bokstaven s i organisationsnamn och personnamn (Läraryrket, 2000).

Siffersymbolik och förkortningar.

- 14** 14 är en förkortning av citatet: Vi måste säkra existensen för vårt folk och en framtid för våra barn, sagt av David Lane, guru i uppbyggnaden av nynazismen i USA (Lodeniuss och Wikström, 1997).
- 88** "Heil Hitler". H är åttonde bokstaven i alfabetet, HH (Lodeniuss och Wikström, 1997).
- 311** "Ku Klux Klan". Elfte bokstaven i alfabetet är K, tre k blir KKK som Ku Klux Klan (Läraryörbundet, 2000).
- 18** "Adolf Hitler". A är första bokstaven i alfabetet och H den åttonde (Lodeniuss och Wikström, 1997).
- 110** Hitler föddes 1889 och skulle 1999 blivit 110 år (Läraryörbundet, 2000).
- 64** Innebär dödshot mot homosexuella. Det syftar på ett mord i Västerås då en homosexuell man dödades med 64 knivhugg (Läraryörbundet, 2000).
- ACAB** All cops are bastards (Läraryörbundet, 2000).
- ZOG** Står för Zionist Occupation Government, den sionistiska ockupationsregeringen. Begreppet härrör från teorin om den judiska världskonspirationen, d.v.s. föreställningen om att hela samhället inklusive polis och rättsväsende är ockuperat av judar eller judiska intressen (Läraryörbundet, 2000).